

Quinta distinctio.

Ite de de Coniiso que dyabls i spe xxxiii.
montalis meridie dormiente coplerus.
infra tridui exstiterit. xxxiiii. **D**e thymone milite ai quo dyabls nocte cesseribus ludis. viscera eius excussit. xxxv.
De homine qui in susacia spe dyabli de turri saltans disruptus est. xxxvi.
De demone qui in specie hois militi fidelit servauit. xxxvii. **D**e demone q fuerhardu militi transfudit iherlm. xxxviii.
De demone q no pmisit homine a se obsessu de rapina i quita gniatone gustae.
De dyablo qui uisus e semita xxxix.
re discordia. int duos peregrinos amicos.
Ite de demone qui in spe sacerdotis xl.
militi p spineta duces. inimicos illoeffecit.
De demone q dixit se semitasse xli.
discordia inter militi et cenobiu. xlii.
De milite meyngoz. que dyabls p paumietu traxit. xliii. **D**e demone qui uinea p mercede custodiuit. xliiii. **D**e eufemia samoniali. qm dyabls ifestauit.
De ifestacoibz elyzabeth scimo xlv. +
nialis a dno. xlii. **D**e inclusa que p benedicate. literata est a demone. xlvii.
De Bertrade inclusa. xlviii. **D**e Conuerso qui uidit demone fantasinata minari in choru. xlix. **D**e uisionibus hermanni canitoris. l. **D**e inclusa que demones uidit sup scapulas mochoru de porceho. li. **D**e mocho a labore caului recedente. et a dyablo p spem mulieris mor reptato. lii. **D**e dyabolo simili leoni ad stipite ligato. liii. **D**e Canoico binnense ab eo reptato liiii. **D**e conuentu niotis sce malpurgis urisit. lv.
De sacerdote que ai gladio eunte ad ecciam dyabls terruit. lvi. **D**e capinarto q dyabls transfudit in pyrria castri ysenburgi.

De eo q demones sunt q multi sunt. et mali sunt et q hoibz ifesti sunt. ca. i.

Recte post temptatione tractam diu uidetur esse de reptatoribus. Demones antio nomasice dicunt reptatores. quia maxime reptacio mente impelles ad peccandu. ul' ipis fit auctoribz ul' inceporibz. Si dyabls primu hominem reptauit in padyslo. si xpm reptare psumpsit in deserto. que homi reptare no audebit i hoc mudo. Duo siq dem angeli cuilibz homi sunt deputati. bonus ad custodia. malus ad exercitiu. Non. De anglis scis nulla inest dubietas quin sint. qd ppharu scripta de illis sepe loquuntur. Qd uo demones sint. qd multi sint. qd mali sint. et qd incendijs eternis deputati sint. ex scripturis utriusq testamenti uellem michi demonstrari. mo. Plurima ad hec planda exstant testimonia de lucifero id est dyabolo. ppter decoru sue creacionis sic dicto. euas casu. ait ysaas. Quomo cecidisti lucifer. qui mane oriebaris. et cetera. Qd scis sit dyabls. et qd de celo ceciderit. testis est saluator qui ait. Uidi sathamq fulgur de celo cadente. De quo Job. Quada die ai uenisset filij dei ut assisteret cora dno. affuit inter eos. etiam et sathan. Et in psalmo dauid. loquens de iuda pditore. Dyabolus inquit stetit a dextris eius. Ite alia de xpo. Egredietur dyabls ante pedes eius. Et in alijs multis locis dyablm

scriptura commemorat. Ad autē solus
nō fuit. nec solus cecidit: testat̃ bñs
iohes in apocalypsi dicens. Factū est pre
lium magnū in celo: mychael et ange
li eius pugnabat̃ cū dracone: et draco
pugnabat et angeli eius: et nō ualue
runt. neq; locus eorū inuentus ē am
plius in celo. Fāis est p maliciā suā
draco lucifer glorioſus: de cui⁹ decore
ac pulchritudine p ezechielem dicitur.
Tu signaculū similitudinis dei: plenus
sapia atq; decore in delicijs paradysi dei
fuiſti. Omnis lapis p̄ciolus opimentū
tūi: et cetera. Decima ps angelorū cre
ditur cecidiſſe. Unde ob multitudinē
ap̄ls cōuocat acrias potestates. Ca
dendo enī aerē repleuerūt. De quorū
malicia p̄phā xp̄o dicit in psalmo. Su
pbia corū qui te oderūt. ascendit semp.
Et dñs in euāgelio. iudeis dicit. Hos
facitis opa p̄ris uestri dyabli. Ille nūc
dixit fuit ab initio: et pater ei. Qd̄ hoi
bus infestus sit: testis est iob qui ait.
Absorbebit flumini et nō mirabit̃. id ē
infideles. paganos scilicet iudeos et he
nōs: et habet fiduciā qd̄ influat iorda
nis in os ei⁹. scilicet fideles baptizati. Vñ
ap̄ls petrus nos ammonet dicens. Fra
tres uigilate. sobrii estote. q̄a aduersa
rius uester dyabolus tūq; leo rugiens
arcuit querens quē deuoret: cui resis
tite fortes i fide. Ad de uno dicit̃. de ce
teris intelligēdū est: q̄a sepe numerū
singularis p plurali ponitur. Qd̄ eter
naliter dampnādi sūt: habet̃ ex uerbis
dñi. qui i iudicio rep̄bis dicitur ē. Ite
maledī in igne eternū: qui p̄p̄tis ē
dyabolo et angelis ei⁹. Bene autē i qui
ta distinctōe loquendū arbitror de de

monibz: q̄a quiniarius a philosopho
apostaticus uocat̃: eo qd̄ ceteris nume
ris imparibz cōiunct̃. et p seipm̄ multi
plicatus. semp se ul̄ in capite ul̄ in fi
ne ostendit. Sic dyabolus a quaternario
p̄tue firmitatis recedens: p̄mius cū
hōmibz malis cōsi numeris iequalibz
sociatur: semp in p̄ncipio ul̄ fine opis
uel sermois. illius nequicia demonſ
trat̃. **Nō** gans michi fateor p̄bati cē
unde hesitauit. diuine scripture testio
nis: neq; in latissimū fateor. nisi eadē
uiuacibz declares exemplis. **Monachi**
Demonēs esse. multos cē. malos esse:
plurimis exemplis tibi potero p̄bare.

**De henrico milite qui demonēs esse
nō credēs p nigromātiā eos uidit. ij.**

Miles quidā henricus noīe de cas
tro falkensteyn oriundus. p̄u
erna fuit cesarij mōchi nr̄i. tūc albis
p̄uimie: et sicut eodē cesario reatate
didici. cū iam dñs miles demonēs cē
dubitaret. et qd̄q; audiret de illis ul̄
audiret. cōsi frivoliū reputaret: quēdā
clericū philippū noīe in nigromātiā
famosissimū accersiuit: et ut demonē
sibi ostendēt. cū multa instācia peti
uit. Cui cū ille responderet. uisio demo
nū horribilis ē. p̄iculosa ē. neq; hos
om̄ibz expedit uidē. et miles imp̄tu
ne nimis instaret: adiecit. Si securū
me fecis qd̄ neq; a cognatis siue ab
amicis tuis nichil in hoc. ex mali e
uenerit. si forte a demonibz deceptus
uel territus lesus fuus. acquiesca tibi.
Et fecit eū securū. Die quadā temp̄e
meridiano. eo qd̄ tūc maiores ha
beat uires demonū meridianū: phi
lippus milite in qdā buui duxit.

gladio illū circūcūcinauit. circuli legē
infra circuli posito p̄dixit et ait. **S**i
aliquid mebroꝝ tuorū extra hūc circulū
ante meū reditū extenderis morieris.
q̄a mor a demonibꝫ extractus peribis.
Monuit etiā ut nichil petentibꝫ daret.
nichil p̄mitteret. nec se signaret. **E**t ad
iecit. Multis modis te demones teptā
bunt et terrebūt. nec tamē tibi nocere
poterūt. si mandata mea custodieris.
Disceſſitqꝫ ab eo. **S**olo sedente illo i cir
culo. ecce uidit contra se ueniētes iun
daciones aquarū. deinde audit grūni
tus porcorū. flatus uentorū. et alia fā
tasinata hys similia multa. quibꝫ illū
demones terzere moliebant. **A**t q̄a ia
cula p̄uisa minus feruit. contra hec
a semetipso cōfortatur. **N**ouissime uō
p̄templabat in nemore uitano. q̄i um
bram humanā terrā. sūmitatē arborū
ascendentē. que ad ipm̄ p̄erabat. **E**t i
rellerit statim q̄a dyabolus eēt ut fuit.
Qui ut circulū attingit. stetit. et q̄ sibi
ueller milite interrogauit. **E**rat autē
q̄si magnus uir. ymmo maximus et
nigerim. ueste subnigra indutus. et
tante deformitatis ut in eū respicē mi
les nō posset. **C**ui sic ait. Bene feasti
ueniēdo. ego enī uidere te desiderauit.
Nid quid inq̄r. **E**t ille. Multa de te au
diui. **R**espondente dyabolo. q̄d de me au
diuisti. subiecit miles. Pauca bona.
et multa mala. **A**d q̄d dyabolus. **S**epe
me iudicat et cōdemnat hōmes sine
causa. **E**go nemini nocui. neminē
ledo. nisi puocatus. **P**hyllippus ma
gister tuus bonus amicus meus est. et
ego illius. quere si umqꝫ eū offenderī.
Ego facio q̄d illi placet. et ip̄e michi i

omnibus obtemperat. **V**ocatus ab illo.
modo huc ueni ad te. **T**unc miles. **U**bi
fuiſti. q̄ndo te uocauit. **R**espondit de
mon. **T**antū ex illa pte maris fui. q̄n
tum ab hoc loco distat usqꝫ ad mare.
Et ideo iustum est. ut in aliquo munie
laboribꝫ meis respondeas. **C**ui miles.
Quid uis. **R**espondit ille. **U**olo et rogo.
ut des michi palliū tuū. **D**icente milite
nō tibi dabo. poposcat anulum. deinde
quem unā de grege. **Q**ue cū omnia ne
garet. nouissime gallū domus ei p̄en
uit. **C**ui cū diceret. quid opus habes
gallo meo. **R**idit demon. **U**t canter
michi. **E**t ille. **Q**uomō capres eū. **R**es
pondit iterū demon. **N**on sollicitus
de hoc. tu tantū da michi illū. **T**ūc mi
les. **E**go nichil dabo tibi. **E**t adiecit. **D**ic
michi. unde est tibi tanta sciencia. **D**ix
it demon. **N**ichil fit mali in mūdo q̄d
me lateat. **E**t ut hoc scias iterū eē. ecce
in tali uilla et in tali domo uirginita
tem tuā p̄didisti. et ibi et ibi peccata
illa et illa cōmisisti. **E**t nō potuit cō
tradice miles. quin uerū diceret. **N**on.
Non puto quin miles aliquēdo eadē
confessus fuit p̄cā. **Q**uomō ergo scire
potuit dyabolus cōfessa. **M**o. **Q**uā
cū uoluntate iterū peccandi miles cō
fessus fuit. dyaboli sciencia in nullo
minuit. **N**o. **P**lacet q̄d dicis. q̄a idē
dixisse te recolo. distinctione tertia. ex
p̄lo seruo. **M**o. **C**umqꝫ rurſū dyablis
nescio q̄d postularet et ille dare rennu
eret. quasi eū rape uellet et extrahē.
manū cōt̄ eum extendit. atqꝫ itanti
terruit. ut retroſū cadens clamaret.
Audita eius uoce phyllippus accurrit.
in cui aduentu fantasma mor dispa

runt. Ab illa hora miles semp palli-
dus fuit. natuui colore nunq̄ recup-
uit. emendicius uiuens. et demones
esse credens. Non est diu qđ defunctus est.
*de sacerdote qui p dyabolū a circulo ex-
tractus et fractus ēa die mortis ē. iii.*

Eodem tempore sacerdos quidā stolidū
eundē philippū rogauit atq; re-
munerari. ut sibi demones ostendat.
A quo cū fuisset modo sup̄dco in circulo
positus et instructus. a dyabolo territ
et extractus est. atq; ita ante qm̄ adue-
niret philippus cōfractus. ut terna die
moreret. Cui domū mal ramiis comes
de lutzillin burg confiscauit. Ego eun-
dem philippū uidi. qui ante paucos ā-
nos pcurante ut creditur magistro et
amico suo dyabolo occisus est. *de clerico
q apud toletū dolo dyaboli extractus et
ad lēos ductus et ingri sui qrimoniis*

Reductus factus ē monach. iii.
Retulit michi bone memorie mona-
chus n̄r godeschalch de voluisteyne.
qđ silere nō debeo. Cū die quadā rogaret
p̄dcm philippū ut aliq̄ sibi recitaret de
arte sua mirabilia. r̄ndit ille. Ego dicā
uobis rem satis mirabilem. tempibus
meis apđ toletū ueraciter gestam. Cum
plures ex diuersis regionibz scolares. i
eadem ciuitate studerent in arte nigro
mātica. iuuenes aliqui de sueuita atq;
lauraria. stupenda quedā et incredibilia
a suo magrō audiētes. et ut rū nā uera
esset p̄bare uolentes. dixerūt illi. Magr
uolumus ut ea que nos doces oculoten
ostendas. quatenū aliquē ex studio n̄rō
fructū capiam. Quos cū auertēt et nō
acquiescerēt. eo qđ natio illa gens sit
mirabilis. hora ydonea in campū illos

duxit. gladio circa illos circuli fecit.
monens sub intinacōe mortis. ut in-
fra circuli se coliteret. et ne aliq̄ rogā-
tibi darent. ut ab offerentibz reciperet.
p̄cepit. Secedens ab eis paululū. demo-
nes carminibz suis aduocauit. Illos al-
fuit illi in formis militū decenter arma-
torū. milicie ludos circa iuuenes exerce-
tes. Hunc lapsū simulabant. nūc lan-
ceas et enses cont̄ eos extendebant. om-
nibz modis satagentes ut illos ex cir-
culum extraherent. Qui cū sic nichil
p̄ficerent. in puellas speciosissimas se
transformantes. choreas circa illos duce-
bant. uariis anfractibz iuuenes inui-
tantes. Ex quibz una forma ceteris p̄s-
tancia. unū ex scolariibz elegit. Ad quē
quociēs uenisset chorizando. toties a
nilum aureū porrigebat. intus sugge-
rendo. et foris motu corporis ad amorem
suū illū inflammādo. Que cū p̄ mltā
uites hoc attitasset. uictus iuuenis.
digitū contra annulū extra circuli per-
xerit. quē illa mor p̄ eundē digitū ex-
hens nūq̄ cōparuit. Capta predi. cō-
uentus malignancū in turbine resol-
uitur. Fit clamor. et strepitus discipu-
lorū. accurrit magister. de raptu cōsoa-
quies cōquerunt. Quibz ille respōdit.
Ego sine causa sum. uos me coegistis.
ego uobis p̄dixerā. nō cū ammodo ui-
debitis. Ad qđ illi. Nisi nobis restitua-
illū. interficiem te. Timens tamē uite
sue. sciens launeros ēē furiosos. res-
pondit. Ego temptabo si spes aliqua
sit de illa. Vocansq; p̄ncipē demoni-
orum. fidele suū ministrū ad mēorū
am illi reuocans. dixit discipline ei
multū esse derogandū. seq; a discipulis

ocidendum nisi iuuenis restitueretur.
Cui dyabolus compassus respondit. Cras-
 tino conciliū propter te in tali loco cele-
 brabo: tu esto p̄sens. et si in aliquo mō
 illi p̄ sententiā obtinere poteris. grati ha-
 bebo. **Q**uid plura? **A**d imperiū prin-
 cipis conciliū malignantiū cogit. de
 uolencia in discipulū suū a magistro cō-
 querit. ab aduersario respondet. **Q**ue-
 rit inq̄ nō illi feci iniuriā. nō uolencia?
 magistro suo inobediens fuit. legē artu-
 li nō custodiuit. **I**n hūc modū illis con-
 tendentibz. dyabolus demonē quendam
 sibi collateralem de sententiā interroga-
 uit dicens. **O**mnino semp curialis fuisti?
 contra iusticiā p̄sonā nō accipis. solue
 questione huius litis. **R**espondit ille. **E**go
 iuuenē restituendū ēē iudico magistro
 suo. **M**orq; ad aduersariū conuersus
 ait. **R**edde illum. q̄a nimis ip̄ortunū
 ei fuisti. **C**eteris sententiē eius assensū
 plentibz. ad mandati iudicis eadē ho-
 ra scolaris ab inferis reducat. magistro
 suo restituit. conciliū soluit. ad disci-
 pulos reducta p̄da. magister letus re-
 uertitur. **C**ui uultus ita erat macer et
 pallidus. color imutatus. ut hora ea-
 dem a sepulchro uideret resuscitatus.
Qui sociis apud inferos uisa recitans.
 quā deo contraria et execrabilis foret
 illa disciplina. magis exemplo q̄ uer-
 bo ostendit. et a loco recedens. in quo-
 dam ordinis nr̄i mōsterio monachū
 se fecit. **N**oniam **R**ecordor nūc illorum
 duorū iuuenis uidelicet qui apud toletū
 defuncti socij amonitione conuersus ē.
 et altius clerici cui uisa pena languini
 conuersionis causa fuit. sicut dem̄ est i
 distinctōe p̄ma. caplo. xxxiij. et xxxiij.

Mon. **C**onradus sener mōchus uir re-
 tulit michi se ante conuersionē nocte q̄-
 dam i plenilunio demonstrante sibi q̄dā
 clerico nigromantico in diuisis formis
 demones uidisse. **I**nde dubiū nō ē q̄d
 sint. qui sic ab hominibz uideri. audiri.
 et sentiri possūt. **N**o. **L**icet satis in pla-
 tum sit demones esse. magis tamē de-
 lectarer de hys testimonia religiosorū
 q̄m seculariū audire. **M**o. **A**d demone
 sine q̄d multi sunt. nō dubiū ē. uerissimū
 nō seculariū sed claustralīū p̄sonarū
 bi ostendā exemplis. de quibz nichil om-
 nō dubitabis. **De h̄māno abb̄e loci s̄c̄e**
marie q̄ in diuersis formis demones uidit

Dominus hermannus nūc altus. **v.**
 loci s̄c̄e marie. q̄ntē sit uir religi-
 ositatis. q̄ntēne ḡuitatis. bene nosti.
Iste ante conuersionē ecclesie bunnensis
 erat canonicus. uir nobilis et de alto san-
 guine natus. **F**actus uero mōchus i h̄c
 mentode. nō multo post cū emitteretur
 cōuentū nr̄ de eodē claustro. p̄mus ei ab-
 bas efficitur. et post annos paucos per
 electionē ablati. eidē in abbatē p̄mo-
 tus restituit. **E**rat tūc tempis illic con-
 uersus q̄dā henricus noīe. magi audī
 grangie. que h̄art uocat. uir bonus et
 iustus. maturus etate. et corpe uirgo.
Iste inter reliqua dona que accepit a do-
 mino. sepe nocturnis horis in choro
 marime. i diuersis formis demones
 curie uidit. **H**ec cū in cōfessione iam
 dēo retulisset hermanno. illi exemplo
 uidendi demones desiderio accēsus. in-
 tentissimē deū orauit. ut sibi h̄ac grām
 donare dignaret. **S**tatimq; exauditi
 est. **I**n prima uis sollempnitare s̄c̄i mar-
 tini. cū staret i matutinis. cōtemplat

est demonē unū in forma rustici q̄da-
ti. inferius iuxta p̄sbyteriū int̄re. **H**abe-
bat enī pectus latum. scapulas acutā.
collū breue. capillū in fronte satis sup̄
re tonsorariū. crines reliq̄s sicut haris-
tis dependētes. **A**scendēs uenit ad q̄dā
nouiciū. stans corā illo. **Q**uē cū dñs
hermān qui tūc tempis nō erat altā
intuit̄ fuisse. oculosq̄ parūp auertiss̄.
ac demū illū uidē uolūss̄. disparuit.
Hic tpe trāsformas se demon in cau-
dam uittuli. et sup̄ formā cadens. cui
idem nouicius apodiabat. motu leuiss̄
simo trahelat se ad nouiciū. **C**ui scapu-
las cū eadē cauda tangeret. mor i psalmo
dia falletat nouicius. **Q**ui cū sup̄ arti-
culos se dimittet̄ regulariter satisfacies.
demon q̄si turbine impulsus. ad lon-
gitudinē cubiti unius recessit ab eo.
sicq̄ disparuit. **N**on enī spūs ille sup̄-
bie. qui blandimēto cause sue tercia
p̄te stellarū post se trahit. ad unius
humilitas signū stare potuit. **N**ouici-
us iste nonn̄ alexander fuit. nūc p̄or
in claustro. **V**eri simile ē. tūc enī aliq̄
leuitatis cogitasse. q̄n p̄ motū leuē
temptatus est. et ipeditus. **N**on **P**la-
cet qd̄ dñs. **M**on **I**n nocte uero
sc̄i humilberti cū staret in choro albis
tūc simplex mōchus. uidit iuxta p̄sbi-
teriū duos demones int̄re. et paulatī
ascendē ad stallū albis. inter chorū
mōchorū atq̄ nouiciōr. **Q**ui cū ue-
nissent cōtra angulū ubi parietes cō-
ueniūt. exiit demon terā duobz se-
sonans. et cū illis eriens. **T**am p̄p̄e
nim trāscentes uenerūt ei. ut manu
illos tangē posset. **Q**uos diligentiū
intuens. considerauit qd̄ pedibz terā

nō tangēt. utpote aeree potestates.
Habebat enī unus ex duobz p̄oribz fe-
mineū uultū. in capite uō uelamen
nigrū. nigro circūdatus pallio. **E**t si-
cut michi tetulit mōchus ille qui ter-
cum demonē iuxta se fouerat. satis
erat murmuriosus. et nō parū acri-
diosus. in choro libent̄ dormiens. et
inuitus psallens. hylarior ad potan-
dū quā ad cantandū. **B**reuiores uigi-
lie. uidebant̄ ei semp̄ longissime. **H**ic
Hic itidem temp̄e in uigilia ut puto
sc̄i columbani. tūc eo existente priore.
cū chorus albis inciperet primū matu-
tinariū psalmū. sal. dñe qd̄ multipli-
cati sūt qui tribulant me. demones in
choro adeo multiplicati sūt. ut ex illoz
cōar̄su et discursu. mor in eodē psal-
mo frēs fallerēt. **Q**uos cū chorus op-
positus conaret̄ corrigē. demones trās-
uolauerūt et se illis miscentes ita tur-
bauerūt. ut p̄sus nescirēt qd̄ psallerēt.
Clamauit chorus cōt̄ chorū. **D**ñs ab-
bas eustachius. et p̄or hermān qui her-
uidit. a stallis suis semoti. cū satis ad
hoc conarent̄. nō poterāt illos ad uia
psalmodie reducē. neq̄ uocā dissonā-
cias unire. **T**andē psalmo illo modi-
co et ualde usitato. cū labore pariter at-
q̄ cōfusione qualicūq̄ modo expleto.
dyabolus totius cōfusionis caput. cū
suis satellitibz abscessit. et par turbita
accessit psallentibz. **Q**uē eadē hora p̄-
dictus p̄or in forma draconis haste ha-
lentē longitudinē euolare uidit. i h̄
iuxta lampadē in choro ardentē. ne ei
abscessus latē posset cōtemplantem.
Reliqui demones umbrosa habebant
corpa. infantibz maiora. quoz facies

ferro de igne extracto erat simillima.

Mo Ex quo tot demones congregati fuerat in loco uno ad impedimentum congregationis unius: non dubito quin innumerabiles sint in orbe terrarum. **Mo.**

Teste euangelio: legio intraverat hominem unum. Unde quia multi sunt et mali. et ad impedimentum salutis nostre ut periculum est. heu nimis pati: consulo ut dum stamus ad praesallendum. circumspecti simus et intenti. ferventes et humiles. ne meriti sancti fervoris extinguat vitium superbiae uociferationis. Insuper enim maligni spiritus turbant in cordis nostri devotione: in tantum letificatur in simplici uocis exaltatione. **Q**um nocte quadam ebdomadarum invitatorum antiphonam inciperet. et monachus ei primus uoce medioori psalmum intonaret: hereticus tunc prior cum ceteris senioribus eadem uoce quia ille incepit psallere cepit. Stabat iuuenis quidam minus sapiens in inferiori pene parte chori: qui indigne ferens psalmum tam summis se inceptum. fere quique tonis illum exaltauit. Subpore ei resistente. ille cedere contempsit: et cum multa perinania uictoriam obtinuit. Cui prius in primo uisiculo. quidam ex opposito choro adinuenerunt. Propter scandalum et dissonantiam uicium: ceteri cesserunt. **A**lor is qui supra uidit demonem de monacho sic triumphante quasi candens ferrum psallentem: et in oppositum chorum. in eum qui eius parte roborauerat. transferentem. Ex quo colligitur quod magis placet humilis cantus. cum cordis devotione: quam uoces in celum arroganter exaltate. **A**lia quadam nocte cum peruenisset frater ad uigilias. et stans in loco suo. propter aeris claritatem

considerandi. oculos direxit ad fenestram que est in fronte ecclesie: obierit se uisui eius demon quidam in ethiopis forma magnus et nigerimus: ac si hora eadem ab igne infernali fuisset extractus. Qui ad eum per chorum superiorem ueniens. ipsumque pertransiens. egressus est.

Alio itidem tempore cum modicum se mouisset a stallulo suo ad comonendum fratres: conspexit demonem inter stallum altaris et portis intrare cum impetu. ipso aspectu horribile nimis. Qui cum in chorum prioris nequiter respexisset. et uidisset sibi ingressum non patere propter ipsum eo quod uiam occupasset: raptim se in chorum nouitiorum deposuit. et quidam monacho seniori illic sedenti se contulit. **I**ste superius monacho qui demonem intra se fouerat dissimilis in moribus non fuit bibulus. licet acridiosus et libenter murmurans. **E**cce ista debet esse terrorem monachis acridiosis. **Non.** **T**am ista quam illa. que te in distincti one superiori de uicio acridie dixisse recolo. omnes qui in choro libenter dormiunt et inuiti psallunt. merito terere debent. **Mo** **S**epius demones per chorum in formis minutissimis discurrunt. sepius in diuersis locis eosdem preterplacitum. terribiliter scintillare. Senectus aspectum illorum oculis esse notum: nec ignorans nequitiam illorum: die quadam sancta dea de spiritu sancto orauit dominum. ut se ab huiusmodi uisionibus liberaret. **S**tatim affuit iunior in forma lucidissimi oculi habentis quantitate pugne: in qua quicquam erat uiue putabatur. **E**t si diceret. **M**odo diligenter considera me: quod de cetero non me uidebis. **P**ostea tam

de demonibz.

cum uidit: sed nō tam manifeste et tā
sepe ut prius. **A**ctus abbas i loco
scē marie cū nobilis femina aleydis
noīe comitissa de froizbrech. tamq̃
loci fundatrix sepeliret. et ad huc cor
pus eius iaceret in pheretro: uidit
demonē ipm feretrū circūgirantē: et
q̃si aliqd sui iuris pdidisset. ita omīs
angulos eius oculor indagine lustra
uit. **O**ndū est annus elapsus.
qd̃ prior n̄r dū post sepulturā quidā
cōuersi nostri ad horā canonicā dīo
nim intraret: et nescio qd̃ de secula
ribz foris tractasset: dyabolū tamq̃
ducē uie ante illū ingredi cōspexit.
Erat autē forma assūpti corporis admo
dum subtilis: ad instar nubis. Dein
de diebz paucis elapsis: nocte quadā
infra matutinas. in simili illū specie
corā iam dco p̄ore stare cōspexit. **No.**
Quid ē qd̃ psonā hui⁹ uenerādi albi
cū scriberes de infancia saluatoris. o
melias morales. et pene omīs p̄dīs
uisiones ibi pones: ita celare studu
isti. **No.** Ipse ex multa caritate se
creta sua michi reuelans. tūc temp̄i
ne cum p̄derem. phibuit: qd̃ postea
tamē importunitate mea uictus con
cessit. Sactū enī psonē illius gr̄itate
posse nō modicā scribendis p̄tē auc
toritatē. Cuiusdā uenerabilis magna
rūq̃ uirtutū uiri. cū tam nota fuit
sanctitas. et tam pluri auctoritas.
ut nemo de illius dāis merito dubita
re debeat. nūc recordor: quorū uisioēs
tam presentibus quā futuris pote
runt esse exemplum terrois. **De**
xpristano monacho in hēmerode
qui demones sepe uidit. Capm. vi.

In hēmerode sacerdos quidā uene
rabilis ad conuersionē uenit: noīe
et op̄e xpianus. Huic demones mul
tum īportuni fuerūt: et sepe illos ui
dit tam ante cōuersionē q̃ post. Hui⁹
tenip̄e alter quidā secularis sacerdos
noīe karolus. in eodē cenobio factus
est nouicius: et erat eius ī placidē
socus prior n̄r ysenbardus. Hic in
stinctu dyabli cū cōsilio uteratur
gule. et carnis sue cōmodis nimis
consensuēs. infirmitates sepe simula
uit. pede claudicauit: lecto decubuit.
Qui depositus ī infirmitorio ut
carne nutiret. et spm negligeret.
uadens uel redies de puata cū clau
dicaret. et in coquina respiciendo. q̃
ibi p̄pararent infirmis cōsideraret.
p̄dcm dyabli cū sequi uidit: qui co
modo quo ille claudicauit. et ipse
claudicauit. et sicut itrospexerat in
trospexit. in nullo ab illius gestibz
discrepans. Tandē infra annū p̄taci
onis deficiens. reuersus est ad ollas
egypti: et secuta est caro carni. **Itē**
Aratribz ad labore post caplin p̄para
tis. cū starent circa auditoriū. et ex
spectarent tabule percussione: essetq̃
aliqui ex eis remissi p̄ otiosam signo
rum cōsignificationē: uidit uir ille
brūis. cactos feda quadā adustione
maculatos. p̄mimo sub eorū specie
demones caudariū suarū motibz eis
dem blandiri. et continuans uicibz
corpm suorū cōpressionibz ī signū
familiaritatis illos demulcē. Cos uo
qui grauitatē suā seruabant: nec
respicere quidā audebat. **O**ie qdā
cū oracois grā ante qdā altare se

postuisset. dyabolus in buffone mar-
timu ad instar galline se transformans
ante ei ora deposuit. Quo uiso frigus
ilico surrexit et fugit: hora eade do-
los dyaboli minus observans. Vi-
dentur michi tres iste uisiones. con-
tra tria uicia satis esse necessarie.
prima contra uiciu gulositatis: scda
contra uiciu uanitatis: tertia contra
reditu orandi. *Uixit no uideam:* dy-
abolus sepe p huiusmodi fantasmata
horrores. dulcedine in nobis exting-
uit oracois. *Hec in dicta sunt a sup me-*
morato hermano abbe: necno x ual-
thero monacho de birker. qui illi fa-
miliares fuerunt. Reliqua ei acta et
uisiones: audies i distinctoe septia.
De demonibz q uisi sunt moguntie in
superba ueste femine. Capm. vii.

Reculit michi quida ciuis houer-
tus: asserens suis repibz mogun-
tie. si bene memini hoc qd dicturus
sum. conigisse ueniat. Die quadam do-
minica cu sacerdos in quadam ecclesia
cui erat plebani circuiret. et ad bene-
dicta pplm aspigeret: ad ostium eccle-
sie ueniens. matrona quida popatice
ueniente. et ad similitudine pauo-
nis uariis ornamentis picta obuia
habuit: in cui cauda uestimetoꝝ qm
traherat post se longissima. multi-
tudine demonu reside conspexit. *Præ-*
enū pui ut glures. nigri sicut ethiopes.
ore cachinnantes: manibz plaudere:
et sicut pisces intra sagena conclusi
saltantes. Reuera ornatus mulie-
bris: sagena dyaboli est. Quos in-
uidit demonu quadriga foris expec-
tare fecit: plebem aduocauit: demo-

nes ne fugeret adiurauit. *Territa*
illa stetit: et ut uisiones pplis uidere
mereret. qd uir bonus ac iustus fuit.
oroni obtinuit. Intelligens mulier
ob uestimetoꝝ supbia sic se a demoni-
bus esse derisam: domu rediit: uesti-
menta mutauit: et tū ipi qm cetis fei-
nis. eade uisio occasio fca est humilitatis.

No Si tot sunt demones qui nos mi-
seros homines instigant ad culpa: pu-
to qd multi erūt qui consensientes chem
ad pena. **M**o De hoc magis te instru-
am exemplis quia uerbis. *De sacerdote*
in dietkirchen qui in obitu suo mul-
titudine uidit demonioꝝ ite pba qd
q plures sunt hoies q deones. ca. viii.

In dietkirchen sanctimoniali monasterio
qd in oppido bunnensi situm ē. sacerdos
quida defunctus est adolus noie: uir
ualde secularis et lubricus. iamdā mo-
nasterij pleban. *Hic sicut in retulit a-*
dann sacerdos. qui fuit bunnensis ca-
nonicus. ai die quadam cu suo cognato
quoda luderet in alleis: quida exprochi-
anis eius flens supuenit: et ut matri-
sue confessione audire. eamq: comuni-
care dignaret. humiliter et cu lacrimis
supplicauit. Respondere sacerdote no ut-
nam nisi expleto ludo. et ille instaret.
asserens infirma expectare no posse: co-
motus sacerdos secū ludenti dixit. Cog-
nate ego conqor: uobis de isto: qui
me quiesce no sunt. Videns se ille michi
il pfice. tristis ac gemens ille discessit:
et infirma sine confessione atq: uanito
ab hac luce migravit. Die autē tercio
is qui cu sacerdote luserat. defuncte filio
occurrit: et sacerdotis crimine reu-
datiis. illū sine causa occidit. Post hec

et alia peccata plurima: sacerdos idem
pemptoria incidit infirmitate. Qui
cū esset indisplicite. quedā cognata ei
sedens corā illo. cū signū contritiōis ui
deret in eo nullū: tristis sic ait. Dñe de
bilis estis ualde: parate uos ppter dñm.
Inuocate illū ut peccata uia uobis dimitt
tur: et spiciat ad huc fructuose penitē
cie cōcedat. Ad qd ille despiciat rōdit.
Iudeus or: reum illū magnū ex opposito
uiri. Non sūt in ei recto tot calamū. qd
sunt circa me demones cōgregati. Et
hoc dicto. mor agonizans. expirauit.
eos uidens adesse inquitur. quor cōsi
lio uirerat sanus. Multa tibi de multi
tudine demonū ad huc dicē possem: si
uisceribus ad duodecimā distinctionē illud
referuo. **No.** Cum mali male uiuē
do. multos habeat demones incētores.
multos i morte accusatores: miror si
tot in penis habituri sint singli torto
res. **Mo.** Supra distinctōe pma. caplo
xvii. dictū est de abbate morimūden
se. qd demones animā ad loca penarū
portantes cruciauerūt: similis distinc
tione scđi. caplo sexto. hildebrandus
latro. bertolfo post mortē appares: mil
ta milia demonū dicebat animā suā fo
ris prestolari. **No.** Si hec ita se habēt:
certū est plures esse demones quā hoī
nes malos. **Mo.** Quantum ad pns tē
pus questionis hui solutiōne scire nō
possum: sed certū habem qd in fine mū
di qūdo cōpletus fuerit numer reple
tum. multo plures erūt mali hoīnes.
quā demones. **Non.** Unde hoc plat.
Mo. Decima ps angelorū cecidit: ex
quibz demones fci sunt. Teste bto gre
gono. tot ascensuri sūt ex elcīs homi

nibz: qd ibi angli remāserūt. **Sed** in
hoc noue pti bz numerus hoīm elcōz
tūscender numer demoniorū. Quis g
dubitāt quī in cōpabilitē plures sint
hoīnes mali quā boni. **Nec** in hoc ma
li hoīes aliquā recipiēt cōsolatiōne. qd
numero longe plures erūt demonibz.
quia tanta est illoz naturalis potētia:
tanta cōtracta malicia: tanta torquē
di industria: ut unus militis milibz ho
minū in penis adhibendis sufficē pos
sit. **Hec** de multitudine malignoz spiri
tū dca sint. Qd autē in cōpabilitē
mali sint. et in misericordes: uariis ti
bi pandam exemplis. **De demone qui
dixit se malle cū una aīa descēdere ad
īfernū qm redire i celum. capl. ix.**

Demon quidā dū hominē a se ob
sessū horribilē torqueret. et di
uersis pos eius garriendo diuersa
responder: dictū est ei a quodā ex arcū
stantibz. Dic dyabole. Si posses ad
gloriā in qua fuisti redire: quid uelles
ppter hoc laboris sustinē. **Respondit** ille.
Si hoc esset in meo arbitrio. malle cū
una anima decepta descēdere in īfernū.
quā redire in celum. **Mirantibz** om
nibz. cur ita diceret: iterū hoc uerbū
respondit. Quid de hoc miramini:
Tanta est malicia mea. et tam obsti
natus sum in illa: ut nō possim aliq
uēlle boni. **Quic** uerbo alteri cuiusdā
demonis sermo nō concordat. **De alio
demone qui contra dicebat. cap. x.**
In ecclesia bti Petri in colonia. cū fe
mina qdam a demone obsessa mi se
rabiliter tormētaret: contigit ut a
lia obsessa supuēret. **Mox** una cōf
alterā cepit insurgē: clamoribz et con

tumelios sic se inuicē afficere: ut omēs mirarentur. Demon demoni dicebat. Miser: ut quod cōsentiendo lucifero: sic de gloria eterna ruini? Ad quod alter rēdit. Quid fecisti? Cumque ille ad huc quasi penitudinis uerba pferret: alter subiunxit. Tace penitētia ista nimis est sera: redire nō poteris. Undes quāta sit in illis obstinacia: Idem spēs malignus de reditu ad gloriam sicut supior interrogatus: uerbū sermoni eius ualde cōtrariū: audiēte me respondit. Si esset inquit columpna ferrea et ignita rasoris et cillamis acutissimis armata: a terra usque ad celū erecta: usque ad diem iudicii ecā si carnem habere in qua pati possem: me p illam trahere uellem: nūc ascendēdo nūc descendēdo: diuino modo redire possem ad glām in qua fui. **Mo.** Quid est quod tā cōtraria sentiūt? **Mo.** Demon supior sciens ppositionē sibi factā p se ipsū impossibilem: maliciā suā ostendit: iste quāti boni pdidit: uerbis quibz ualuit declarauit. **Mo.** Timent ne demones penā sibi parā. **Mo.** Sentiūt et timent. Hinc est quod omēs exorāsimi qui ad illorū nequiciā enervandā fuit: pignē et extremū iudiciū concluduntur. Quam pati sint ad nocendū hominibz: alijs tibi ostendā exemplis. **De demone qui confessus ē se feciam intrasse eo quod sibi tradita**

Quoniam alias fuisse a marito. **cap. ci.** **Mo.** noster anno pterito in nocte saluatoris iuxta aquis grani missā celebraret: finita missa oblata ē mulier obfessa. Sup cui caput cū legisset lōne euāgelicū de ascensione dñi: et ad illa uerba sup egros manus iponēt: et bene habebūt: manū capiti ei im-

posuisset: demon uocē emisit tam horribilem: ut omēs terrerent. Admiratus ut exiret: respondit. Nondū uult alius sumus. Interrogatus quomō intrasset: nec ipse respondit: nec mulierē respondē pmissit. Postea cōfessa ē ad uocē mariti sui in cōmōtione animi sui dicentis. Vade dyabolo: quod intrare illū senserat p auriculam. Erat autē eadem femina de aquensi puincia: et satis nota. **De**

Huero quē dyabolus inuasit cū ei pater dicit. **Mo.** Homo quidā uade dyabolo. **ca. xxi.** **Mo.** Iratus sicut audiuit a quodā altē: dixit filio suo. Vade dyabolo. Quem mox dyabolus rapuit: et nūq̄ cōparuit. **Mo.** Quid est quod filius punit est ob patris prīs: cū scriptura dicat: filius nō portabit iniquitatē patris. **Mo.** Eadē quē de supdca muliere dixi: et hic dico. Istiusq̄ fieri pmissit dñs ppter exemplum: ut dum iracundi in ueracōne uxorū: mariti audierit cruciatū cordis: et in raptu filij patris dolores: animi sui furorē cohilēant: et a stultiloquio linguas cōpescant. **Mo.** Placer quod dicas. **Mo.** Qui demones esse dubitat: energuminos esse attendat: quā diu p illorū ora dyabolus loquit: et i corpore tam crudeliter detrachat: manifestū p senac sue iudiciū illis demonstrat. **Mo.** Verum dicerēs: si nō esset ibi simulacrum. **Mo.** Obsessos fuisse sepe p dicit euāgelium: p dicit et actus aplos: et i multis locis uite ul' passionēs scōrū. Quid autē quidā ppter questū se obsessos si nulant nō nego: quod uero in quibz nulla sit fictio: subiecto plābitur exemplo. **De obfessa quē dixit dyabolus ligatū tribz libris canonis. Cap. ciii.**

Reculit michi Gerardus ippositus
 pleyensis. mulierē obsessā mī-
 tis bene notā. sigeburg uenisse grā cu-
 ranois. Que cū in oratorio scti mycha-
 elis archangli de diuīs interrogaret. et
 inaderet mencio de lucifero apud infe-
 ros ligato. respondit p os eius dyabo-
 lus. Sculti. quibz castrens putatis
 magistrū meū ligatū in inferno. Ferre-
 is. Sequaq. Tria uerba posita sūt i
 silencio misse. quibz ligatus est. Re-
 rembz quibz dā ex fratribz. Que sūt illa
 tria uerba. Dice noluit. ul' potius au-
 sa nō fuit. sed ait. Afferre michi librū.
 et ego uobis ostendi illa. Allatus ē ei
 liber missalis. et clausus porrectus. Q-
 illa apertens. pmo ictu canonicē inuenit.
 et digitū ponens sup illū locū. per ipsū.
 et cū ipso. et in ipso. in quibz memoria
 fit sume trinitatis. ait. Ecce ista sunt
 tria illa uerba. quibz ligatus ē magr
 meus. Hoc audientes ex mōchis plu-
 res qui aderant. scientes mulierē illū
 tentā esse. edificati sūt ualde. ut in i-
 bonū intelligentes. P patre enī et
 cum filio. et in spū scō. quor opa i di-
 uisa sunt. fortis ille ligatus est. et ua-
 sa eius directa. **De obsessā q i insula scti
 nicholai prodidit reliquias. Ca. cxi.**
 A festo omnīū scōrum hoc anno cum
 essem cū priore meo i insula scti nicho-
 lai que uulgo stupa dicitur. et ē mōste-
 rium sāmonialū. uidim ibi puellā
 ante aduentū nrī obsessā. sed tūc
 tam bñficio reliquiar quā sororū ora-
 cōibz liberatā. De qua nobis reculit
 eiusdē cenobii ingra. femina religiosa.
 qd die quadā dū crudelit ab imūdo spi-
 ritu decerpitur. uolens quidā clericiis

honestus illū plare. sacellū spinarū
 dominice corone de tabula aurea ea
 nesciente tollens. et manu clausa su-
 per caput oblesse tenēs. marinos ei
 clamores excitauit. Cui cū diceret cir-
 cūstantes. causā furoris et ignorātes.
 qd clamas dyabole. qd halet. Respo-
 dit. Hoc qd fuit in capite altissimi. ca-
 put meū deprimis et pungis. et dicit
 michi quid clamas. Et edificati
 sūt ualde circūstantes. marime soro-
 res. duplicis rei halentes uerū experi-
 mentū. uidelicet qd spine esset uere.
 et qd femina esset ueraciter obsessā a
 demone. Qd si minus hec duo ē suf-
 ficiūt exempla. recordare triū illorū
 demonior. in caplo pmo et scō atq
 terno. distinctois terae. **Quomō de
 mones sint in hoībus. Capitū. xv**
Qum de hīs michi scripsisti. **Nonuē.**
 sit. est ad huc qd me mouet.
 Quidā asserūt demones nō esse i hoī-
 bus sed extra. eo qd castrū nō intus.
 sed extra dicit obsideri. Alij cōtrariū
 sentiūt. inuentes i libis saluatoris
 dicentis. Eri ab eo spūs in munde.
Non inpprie dicit erire. nisi qd int
 est. Vtriqz tamen uerū dicit. scdm a-
 liud. scilicet qd in homine possit esse.
 et nō ēē. Non pōt esse dyabolus in
 anima humana. scdm qd gūma-
 dius in distinctione ecclasticorū dog-
 matū diffinituit dices. Demone per
 inergiam. id est opacōne nō credim
 substantiaalit illabi aīe. sed applica-
 one et oppressione uniri. Illabi autē
 menti illi soli possibile ē. qui creauit.
 qui natura subsistens in corpore. ca-
 pabilis ē sue facture. Mentem hoīs

iuxta substantiā nichil implere potest:
 nisi creatrix trinitas. **Ad** Quid ergo
 est qđ dyabls dicit cor hoīs intrare: tep-
 tare ul' immittere? **Mo** Non aliter in-
 trat uel implet: ul' imittit: nisi qđ ani-
 mam decipiendo i affectū malicie trahit.
 Et hec est differentia inter aduentū sp̄s
 sc̄i et sp̄is maligni: qđ ille p̄prie dicitur
 illabi: iste imitti. Sp̄is sc̄is existens
 intus in aīa peccatrice p̄ essentia: i po-
 tentia et sapientia: quasi de p̄prie illabi-
 tur p̄ grām. Sp̄is uero maligni: cū
 extra sit ut dñm est p̄ substantiā: ma-
 la suggerendo et uicis mentē afficiendo.
 qđ sagitta suā imittit maliciā. Vñ ha-
 bet imissiones p̄ angelos malos. Hic
 est qđ homo post aduentū sp̄s sc̄i: plus
 et fortius potest dilige bonū: qm̄ ante
 dilexit malū: qđ de remoto imissū. Cū
 dyabls dicit esse in homīe: nō intelli-
 gendū est de aīa: s; de corpore: qđ i cōami-
 tatib; eius et i uiscerib; ubi stercora cō-
 tinent: et ip̄e esse p̄t. **Ad** Satis expe-
 dimus sū de questione hac: sed quero
 si ad huc aliquē uie sint alie q̄bus de-
 mones hominib; soleant nocē. **Monac**
 Habent demones mille artes: ex q̄b;
 quatuor tibi pandi. Quibusdā nocēt
 falsa p̄mittendo: alijs nocēt p̄ suos
 ministros in fide subruendo: nōnullis
 nocēt in corpore eos ledendo: aliud qđ
 periculosius ē in peccatis occidendo. Ista
 omnia dei sunt iudicio: et de singulis
 tibi subiungā exempla. **De conuulso**
capensi q̄ p̄missione episcopatus de-
campi: ceptus suspensus est. xvi.
 In domo ordinis aſterciensis. que sita ē
 in ep̄atu coloniensi. sicut audiui a quo-
 dam sacerdote ordinis nr̄i. hōmē ueri-

dico quē res non latuit. conuersus n̄dū
 fuit. qui a mōchis cū quib; loquebat:
 in tantū hr̄as didicerat. ita ut textū
 legere sciret. Inuimō occasione iller-
 tus et deceptus. libellos sibi ad hoc
 p̄doneos occulte fecit conscribi: cepit
 in uicio p̄prietatis delectari. Cūq; eius
 modi studiū eidē conuerso

phibere: amore discendi
 apostasiam incurrit: modici tamen p̄-
 ter etate p̄fecit. Deinde ad mōsteriū
 penitētia ductus rediens. et hoc usq;
 tertio actum: nūc ad scolas secula-
 res exiit. nūc reuertēdo. dyabolo
 copiosam in se p̄buit materia decipi-
 endi. Visibiliter enī illi app̄es i spe-
 cie angeli. ait. Discite fortiter. qđ futu-
 rū est. et a deo diffinitū. ut hallerstadi-
 densis fias ep̄s. Stultus ille dyaboli
 dolos nō obseruans. sp̄abat in se anti-
 qua renouāda fore miracula. Qđ plu-
 ra: Die quadā seductor conuerso se in-
 gerens: clara uoce et hylari facie di-
 cebat. Hodie ep̄ hallerstadiensis defū-
 tus est: festina uenire ad ciuitatem:
 cui a deo antistes donatus es. Sp̄is
 enī consiliū mutari nō p̄t. Statim
 miser de mōsterio silenter exiens: noc-
 te eadem in domo quidā honesti sacer-
 dotis. iuxta oppidū rancense hospi-
 tatus ē. Ut autē gloriose ad sedē suā
 ueniret: nocte ante lucē surgēs. cū
 hospitis ualde bonū strauit: amp̄-
 ei uste induit: ascendit et abiit. Ma-
 ne familia domus dampno cognito
 apostatā insequēs apprehendit: a qua
 ad iudiciū seculare cū furto tractus.
 et p̄ sententiā dampnatus. nō cathedra
 ut ep̄s. sed sicut fur patibuli ascedit.

Uides ad quē finē pmissio dyaboli tē-
ditur. Alui commissi et si nō tam māi-
feste. nō minus tamē pīculose decepti.
De duobus qui nocte cuiusdam decepti sunt apol-

Narravit nobis *casia mortuū ē. xvij.*
anno p̄terito b̄tē memorie the-
obaldus abbas elerbacensis. qd̄ quidā
cōuersus cū nescio quo tenderet. et aūc-
que circulus dīc̄t. a uoce nōmīe habēs.
crebrius cantantē audiret. uices iter-
ruptois enumerauit. et uiginti duā
uicē. easq. p̄ omne accipies. p̄ o-
mnis totidē uices easdē sibi cōputauit.
Eia uiḡt. certe uiginti duob; ānis
ad huc uiuā. Itē qd̄ tanto tēp̄e mor-
tificem me in ordine. Redibo ad scdm̄.
et seculo deditus. uiginti annis fruar
deliciis eius. duob; annis qui sup̄ sūt
penitēto. Hanc dubiū. quin dyabls
qui sup̄dcm̄ cōuersū ut ep̄c fieret ad
credendū induxerat. apto sermone. et
huic suaserit. ut tali augurio fidē ad-
hiberet. occultā suggestione. Sed dñs
qui auguriū odit. alit̄ qm̄ ille ordina-
uēnt disposuit. Nam duos q̄s penitē-
cie deputauāt annos. eū in seculo ui-
uere p̄misit. et ānos uiginti deliciis
ordinatos. iusto suo iudicio subtraxit.
Ecce tales sūt p̄missiones dyabolice. Qd̄
autē nōnullos p̄mino plurimos p̄mi-
nistros suos in fide subuertat. sequē-
cia declarabunt. *De duob; hereticis q̄
apud bizantiā miraculis fantastis
multis deceptis ibid̄ exiisti sūt. xviii.*

Duo homines nō mente s; habitu
simplices. nō oues sed lupi rapi-
ces bizantiā uenerūt. summā simulā-
tes religiositatē. Erant autē pallidi. i
maclenti. nudis pedib; incedētes. et

cotidie ieiunātes. matutinis sollempni-
bus ecclie maioris nulla nocte defuerūt.
nec aliqd̄ ab aliquo p̄ter uictū tenui-
em receperūt. Cumq. tali p̄p̄tati toti-
us ppli in se p̄uocasset affectū. tūc p̄mū
ceperūt latens uirus euomē. et noua
atq. inauditas hereses rudib; p̄dica-
re. Ut autē eorū doctrine ppl̄s crederet.
farinā in p̄uincio cribari iusserūt.
et sine uestigiū impressioē sup̄ illā de-
ambulauerūt. Similit̄ sup̄ aquas gra-
dientes nō poterant mergi. tuguria
etiā sup̄ se facientes incendi. postq̄ in-
cinere sūt redacti. egressi sūt illesi. *De
hec dixerūt turbis. Si nō creditis uer-
bis nr̄is. credite miraculis.* Audiens
talit̄ ep̄s et clerus. turbati sūt ualde.
Et cū eis uellet resistere. hereticos et
deceptores. dyaboli q̄ ministros uos
affirmātes. uix euaserūt. ut nō a po-
pulo lapidarent. Erat etiā idē ep̄c uir
bonus et literatus. atq. de nr̄a p̄uin-
cia natus. Bene illū nouit sener mō-
chus nr̄. qui michi ista retulit. et qui
eodē tēp̄e in dca ciuitate fuit. Uides
ep̄s nichil se uerbis p̄ficē. et p̄ m̄stro
dyabli ppl̄m sibi cōmissū in fide subūti.
clericū quendā sibi notū. et in nigromā-
cia p̄tissimū. ad se uocans ait. Sic et
sic p̄ tales homīes actū est in ciuitate
mea. Rogo te ut inuestiges a dyabolo
p̄ artē tuā qui sint unde ueniāt. ul' qua
uirtute. tanta ac stupenda operentur
miracula. Impossibile ē etiā ut signa
faciant uirtute diuina. quorū doctri-
na deo nimis est contrā. Dicente de-
rico. dñe diu est. qd̄ artē huic renun-
cāui. Respondit ep̄c. Bene cernis q̄
tūm arder. Itē oportebit me doctrine

illorum consentire: uel a populo lapidari.
Iniungo ergo tibi in remissione omnium
 peccatorum tuorum: ut michi in hac parte
 acquiescas. **O**bediens clericus episcopo dy-
 abolum uocauit: causam suam uocacionis
 satisfactam: respondit. Penitet me recessisse
 a te. Et quia de cetero magis obse-
 quiosus tibi esse desidero quam fuerim:
 rogo ut dicas michi: qui sunt homines
 isti: que doctrina eorum: ut qua uirtute
 tanta operentur mirabilia. Respondit
 dyabolus. Mei sunt et a me missi: et que
 in ore illorum posui: illa predicant. **R**udit
 clericus. Quid est quod ledi possit: nec
 in aquis mergi: neque igne comburi. **R**es-
 pondit iterum demon. Cyrographa mea
 in quibus hominibus in ab eis facta: sunt con-
 scripta: sub ascellis suis: inter pellem
 et carnis consuta conseruantur: quorum be-
 neficio talia operantur: nec ab aliquo
 ledi poterunt. Tunc clericus. Quid si ab
 eis tollerentur. Respondit. Tunc infirmi
 essent sicut ceteri homines. **I**udices ista
 clericus: reprobabat demoni dicens. Mo-
 do recede: et cum uocatus fuisset a me: iterum
 uenias. **R**euerfus ad episcopum: hec ei per
 ordinem recitauit. Qui magno reple-
 tus gaudio: totius ciuitatis populum in lo-
 cum ad hoc ydoneum conuocauit dicens.
Ego pastor uester sum: uos oues. Si ho-
 mines isti ut dictis doctrinam suam signi-
 confirmant: uolo illos uobiscum imitari:
 sin autem: dignum est ut illis puniatis: uos
 ad fidem patrum uestrorum meum penitentes
 reuertamini. Respondit populus. Nos plu-
 ra ab eis signa uidimus. Quibus episcopus
Sed ego illa non uidi. Quid multat. Pla-
 cuit populo consilium: uocati sunt heretici:
 affuit episcopus: accensus est focus in me-

dio ciuitatis. Prius tamen quam intra-
 rent: ad episcopum secreto uocati sunt. Quibus
 ipse ait. **V**olo uidere si aliqua arma uos
 habeatis maleficia. Quo audito mor-
 exspoliantes se: cum magna securitate
 dixerunt. Querite diligenter: tam in cor-
 pibus quam in uestimentis nostris. **M**u-
 res uero sicut ab episcopo fuerat premoniti:
 brachia ei subleuant: et sub ascellis
 ciuitates obductas notantes: cunctis
 illas ruperunt: cartulas insutas in-
 de extrahentes. Quibus acceptis episcopus
 cum hereticis ad populum exiens: factum silen-
 tium clamauit ualide. **M**odo populi uesti-
 ingrediantur ignem: et si lesi non fuerint ex-
 dam eis. **M**iseris trepidantibus et dicen-
 tibus: modo non possumus intrare: episcopo re-
 citante: malicia eorum detecta est populo:
 et ostensa cyrographa. Tunc uniuersi
 si fuerint: dyaboli ministros cum dy-
 abolo in ignibus eternis cruciandos: in
 ignem ipsorum perierunt: sicque per dei gra-
 tiam et episcopi industriam: heresis inuale-
 scens est extincta: et plebs seducta atque
 corrupta: per penitentiam mundata.

De hereticis colonie combustis. Cap. vii.

Quoniam illa tempora sub archiepiscopo
 inaldo: colonie plures heretici sunt
 comprehensi: qui a litteratis uiris ex-
 aminati et uicti: per iudicium seculari
 dampnati sunt. **D**ata uero sententia: cum
 ducendi essent ad ignem: unus illorum
 arnoldus nomine: que ceteri magistrum
 suum fatebantur: sicut narrauerunt qui
 interfuerunt: panem et pellem cum aqua
 sibi dari petiuit. Quibusdam uolentibus
 ut hoc fieret: uiri prudentes dissua-
 serunt: dicentes. Aliquid hic fieri possit
 opere dyabolico: quod infirmus esset in san-

dalum et in ruinā. **No** Miror qd
de pane et de aqua facere uoluerit.
Mo Sicut conicio ex uerbis quida
alterius heretici. qui ante hoc trienniu
a rege hispanie comprehensus est et co
bustus. sacrilega ex eis facie uolebat
communione. ut suis uitati fieret ad
eterna dampnatione. Nam quidam
ablas hispanus. ordinis nri p nos m
ficus. qui epō et ecciariū platis eiusde
heretici errores dampnauit. eū dixisse re
ferbat. qd rusticus quilibz in mensa
sua. et de pane suo quo uesceret. cofice
re posset corpus xpi. Erat enī idem ma
ledictus. filius fer:arius. **No** Quid
ergo actum ē de hereticis coloniensibz.
Mo Ducti sūt extra ciuitate. i iux
ta amiteriū iudeorū simul in ignem
missi. Qui cū forte arderet. multis
uidentibz et audientibz arnoldū semi
uistis discipulor capitibz manū ipo
neus. ait. Costantes estote in fide ues
tra. qā hodie eritis cū laurencio. cum
tante nimis discordaret a fide laurē
ci. Cū esset inter eos uirgo speciosa
sed heretica. et quorūda compassionē
ab igne subtracta. pmitteatū qā ul
cam uiro traderet. ul si hoc magis
placet in monasterio uirginū locaret.
cū ueritatenus cōsensiss. iā extinctis
hereticis. tenetibz se dixit. Dicit m.
ubi uacet seductor ille. Cūqz ei demōs
trasset magistrū arnoldū. ex manibz
illoz elapsa. fuit ueste tecta. sup er
nūti corpus ruit. et cū illo i infernū
p̄mo arsiura descendit. **De heresi uol**

dosiana in ciuitate metensi. Ca. xx

Pauis annis elapsis sub epō.
tertiano. uiro ualde litterato.

orta est heresis ualdosiana in ciuitate
metensi. hoc modo. Cum idē antistes
in festiuitate quadā p̄lo in ecclia p̄di
casset. duos homines ministros dy
boli. in turba stare cōspiciens. ait. Vi
deo inter uos nuncios dyaboli. Ecce
illi sūt. Digito eos ostendens. qui me
p̄sente in monte pessidano p̄pter he
reses dampnati sunt et eieci. Q' epō
durius responderūt. Habentes i comi
tatu suo scolarem qui more camino
contra eū latrabat. iniurijs eū lascel
ciens. Egressi uō de ecclia. multitudi
ne p̄li circa se cōgregātes. errores
suos illis p̄dicauerunt. Quibz cū
quidā ex clericis diceret. uos dñi.
nōne aplius dicit. Quomō p̄dica
bunt nisi mittant. uolumus sa
re quis uos miserit huc p̄dicare.
Responderet illi. Spiritus. Non enī
poterat illis epūs uim inferre. p̄pter
quosdā potētes ciuitatis. qui eos in
odum epī fouebat. eo qd quendam
usurariū defunctū p̄or cognatum.
de atrio ecclie eieciss. Reuera missi
fuerāt a spū erroris. p quor ora he
reses ualdosiane. ab uno eor sic dic
te. in eadē ciuitate sūt seminare. et
needū prorsus extincte. **No** Iteu
qd tot hodie heretici sūt in ecclia.
Mo Hoc furor et malicia fecit dy
aboli. **De heresi albienensi. cap. xxi**
Tempibz Innocentij pape p̄de
cessoris hui' qui nūc papatū
tenet honori. durante ad huc sal
mate qd erat inter philippū et ot
tonē reges romanor. dyaboli iui
dia hereses albieneni ceperrūt pul
lulare. ul ut uerius dicā matures

cere. Cuius vires erant tam ualide:
ut omne triticū fidei gentis illius
uersum uideretur in lolium erroris.
Nulli sunt abbates ordinis nri. cum
quibusdā epīs. qui zizania rastro
catholice predicationis eradicaret.
Sed obistente hōie inimico qui illa
seminauerat. modicum illi profere
rūt. **Mo.** Quis fuit error illorum?
Mo. Quedā heresiarche eorū colle
gerant puncta ex dogmate mani
chei. quedā ex erroribus que imperi
archon scripsisse fertur origenes.
plurima etiā que de suo corde fūre
rant. adicientes. Duo credunt cū
manicheo principia: deum bonū.
et deum malū: id est dyabolū quē
dicūt omnia creare corpora. sicut deū
bonū omnes creare animas. **Nōū**
Moyses et corpora et aīas cōfirmat
deū creasse dicens. Formauit deus
hominē. id est corpus de limo terre.
et inspirauit in faciem eius spira
culum uite. id est animam. **Moū.**
Si moysen et prophetas repperēt:
heretici non essent. Corporū resur
rectionē negant: quidquid bñfici
mortuis a uiuis impenditur teri
dent: ne ad ecclesias uel in eis orare.
nichil dicūt prodesse. In hys deteri
ores sunt iudeis et paganis: quia
illa credūt. Baptismū abiecerunt.
sacramentū corporis et sanguis epī
blasphemāt. **Nōū** Ut quid tantas
a fidelibus persecutiones sustinet?
si nichil ex hoc in futuro retribu
onis expectant? **Mo.** Gloriā spē
dicūt se expectare. Quidā supra
dictorū abbatū monachus cernēs

quēdam milite in equo sedentē loq
cū aratore suo: hereticū illū estimās
sicut fuit. propius accedens ait. Di
cite michi probe uir. cuius est ager
iste? **R**espondente illo. meus est: sub
iecit. Et quid de fructu illius facit?
Ego inquit et familia mea de eo ui
uimus: aliquid etiam erogo pau
peribus. Dicente monacho. quid
boni speratis de elemosina illa? **R**es
pondit miles hoc uerbū. Ut spūs
meus gloriose pergat post mortē.
Tunc monachus. Quo perget? An
miles. **S**ed in meritū suū. Si bene
uirit. et hoc apud deū meruit. erūs
de corpore meo. intrabit corpus ali
cuius futuri principis. siue regis.
siue alterius cuiuslibet illustris pso
ne. in quo delictetur. Si autem male
corpus miseri pauperisq; in quo
tribuletur. **C**redidit stultus sicut
et ceteri albienses: q; aīa scdm me
ritū. per diuersa transeat corpora.
etiā animalū atq; serpentū. **Nō**
Seda heresis. **Mo.** In tantū enī albē
sū error inualuit. ut breui interval
lo temporis infecerit usq; ad mille
ciuitates: et si nō fuisset gladius
liū repressus. puto q; totam europā
corrupisset. Anno dñi millesimo
cc. x. predicata est crux contra albē
ses. in tota alimānia et francia. et
ascenderūt contra eos anno sequēti
de alimānia. lupoldus dux austrie.
adolphus comes de mōte. wilhelmus
comes iuliacensis: et alij multi di
uerse conditionis atq; dignitatis.
Simile actū est in francia. normā
nia. atq; pictauia. **H**orum omnium

predicator et caput erat arnoldus
abbas cisterciensis: postea archiepiscopus
narbonensis. Vementes ad ciuitatem
magnam que videtur vocatur. in qua
plus quam centum milia hominum fuisse
dicebantur. obsederunt illam. In quo
rum aspectu heretici super uoluntate sacri
cui angelus mungentes. de muro il
lud contra christianos proiecerunt: et
sagittis post illud missis. clam aue
runt. Ecce lex uestra miseri. Episcopo uero e
uangelii sator. iniuriam sibi illatam
non reliquit inultam. Nam quidam
satellites zelo fidei accensi. leonibus
similes. exemplo illorum de quibus le
gitur in libro machabeorum: scalis
appositis. muros intrepide ascende
runt. hereticisque diuinitus territis
et declinationibus. sequentibus portas
aperientes. ciuitatem obtinuerunt.
Cognoscentes ex confessionibus illorum
catholicos cum hereticis esse permixtos:
dixerunt abbati. Quid faciemus do
mine? Non possumus discernere
inter bonos et malos. Timens
abbas quam reliqui. ne tantum timore
mortis se catholicos simularent. et
post temporis abcessum iterum ad perfidiam
redirent: fecit dirisse. Cedite eos.
Nouit enim dominus qui sunt eius. Sicque
innumerabiles occisi sunt in ciuitate illa.
Aliam inde ciuitatem magnam.
a re pulchram ualle uocatam. que sita
est iuxta tholosam: uirtute diuina
obtinuerunt. In qua populo exami
nato. cum omnes promitterent se uel
le redire ad fidem. quadringenti qui
quaginta in sua pertinacia inducati

a dyabolo permanserunt. ex quibus
quadringenti combusti sunt in igne.
ceteri patibulis appensi. Idem actum
est in ceteris ciuitatibus atque castel
lis: miseris se ultro mortibus inge
rentibus. Tholosani uero artati
omnem promiserunt satisfactionem:
sed ut postea patuit in dolo. Nam
perfidus comes sancti egidii princeps
et caput omnium hereticorum. omnibus
sibi in consilio lateranensi abiudica
tis. feodis uidelicet et allodiis. ciui
tatibus et castris. et ex maxima pre
a comite symone de forti monte iure
catholico. iure belli occupatis. in tho
losam se transtulit: de qua usque ho
die fideles uerare et impugnare non
cessat. Et sicut hoc anno dominus contradi
xit portuensis et cardinalis. contra
albienses missus legatus. scripsit
capitulum cisterciensi. quidam ex potentibus
tholosane ciuitatis quiddam tam
horrendum in odium christi. et ad confusi
onem nostre fidei egit: ut etiam ipsos christi
inimicos mouere merito debeat.
Iuxta altare maioris ecclesie. uentre
suum puergauit. et palla altaris ipsius
in sudicias deterisit. Ceteri uero fu
rori furore adiacentes. scortum super
sacrum altare posuerunt: in conspectu
crucis ibi abutentes. Postea
ipsam sacram ymaginem detrahen
tes. brachia ei presiderunt: multo
militibus herodis deteriores. qui mor
tuo ne eius crura frangeretur pe
pererunt. **Non** Quis non stupeat
ad tantam patientiam dei. **Non**
Altissimus est enim patiens redditor.

Qui damnatos post uictoriam
eo q̄ crucifigi collo fune alligato. p
plateas illi traxerūt. in collo et in
gulture tam inuicabiliter puniuit:
puto quia has blasphemias mini
me dissimulabit. **Albienses** aūq̄
uentret contra eos exercitus dñi
ut supradictū est: in ira. in ome
liū regem de marochi in auxiliū
sibi misitauerāt. Qui de affrica i
hyspanias cū tam incredibili mul
titudine uenit: ut totā europā
se obtinere posse speraret. **Man**
dauit etiam inoentio pape. q̄a
equos suos in portu ecclesie bñ
petri deberet stabulare. et sup illā
uerillū suū figere. Quod ex pte imple
tū est: et si secus quā ip̄e cogitauē
rat. et quia deus frangit om̄e supbiū:
eodē tempe scilicet anno gr̄e. m̄. cc.
xv. kal' augusti. de exercitu
eius. sexaginta milia pugnatorum.
ciderūt. Ip̄e uero in sibiliam se
transferens: et dolore mortuus est.
Cuius uerillū principale in bello
captū inoentio est transmissū: et i
ecclesia predicta ad xp̄i gloriā erec
tū. **Hec de albiensibus dicta sunt. Nou**
Si fuissent inter hoīes istos uiri lute
rani. forte nō tamū errassent. **Mon.**
Literati cū errare incipiūt: etiā illir
terans instinctu dyabolico. plus et ḡ
uius desipiūt. **De hereticis parisiis**
Eodem **gr̄is. Caplin. xxij.**
tempe quo manifestate sūt hēses
albiensii. in parisiensi ciuitate i qua
fons totius scientie. et puteus dinar
scripturarū: quibusdā uiribus

persuasio dyabolica puerū instilla
uit intellectum. Quorū noīa sunt
hec. **Magister wilhelmus** pictauē
sis subdyaconus: qui legerat p̄sius
de artibus. et tribus ānis studuerat
in theologia. **Bernhardus** subdy
aconus. wilhelmus aurifer. propheta
eorū. **Stephanus** sacerdos de cella. ste
phanus sacerdos de ueteri curbuel.
Iohānes sacerdos de vinctis. **I**stos
in theologia studuerat: excepto bern
hardo. **Dudo** sp̄alis clericus magistri
emelrici sacerdotis: qui fere decē ānis
in theologia studuerat. **Amandus**
acolutus. et oīdo dyaconus. magister
garinus qui cōuentauerat p̄sius
de artibus: et hic sacerdos audierat
theologiā a magistro stephano ar
chiepo cantuariense. **Ulricus** sac̄dos
de lueri. qui sexagenarius studuerat
in theologia. tempore multo. **Petrus** de
sco dodoivaldo. sacerdos et sexagena
rius: qui etiā audierat theologiā.
Stephanus dyaconus de ueteri cur
buelo. **I**sti instinctu dyaboli hereses
multas et maxime as ecogitauerāt.
et iam in plurimis locis dissemina
uerant. **Nou** Que fuerūt capitula.
in quibz uiri scientia et etate tam
magui errare potuerūt. **Mon** **D**i
cebant non aliter esse corpus xp̄i i
pane altaris. q̄ in alio pane. et in q̄
libet re. sicut dñi locutū fuisse i ou
dio sicut in augustinio. **N**egabant
resurrectionē corporeū. dicentes ni
hil esse paradisi. neq̄ infernū. sed
qui haberet cognitionē dei in se. q̄
ip̄i habebant haberet in se paradisi:

qui uero peccatum mortale haberet infer-
ni in se sicut dentem putridum in ore.
Altera sanctis statui. et sacras yma-
gines thurificari. ydolatriam esse dice-
bant: eos qui ossa nostrum deoscula-
bantur subcannabant. **M**axima
etiam blasphemiam ausi sunt dicere in
spiritum sanctum: a quo omnis mundicia est
et sanctitas. **S**i aliquis in spiritu sancto
auebat. et facit fornicationem. et ali-
qua alia pollutione polluitur non
est ei peccatum: quia ille spiritus qui est deus
omnino separatus a carne. non potest pec-
care. et homo qui nichil est non potest
peccare. quod dicitur ille spiritus qui est deus est
in eo. **N**on opatur omnia in omnibus.
Unde concedebant. quod unusquisque
eorum esset episcopus. et spiritus sanctus. **I**mpletum
est in eis. quod dicitur in euangelio.
Surgent pseudo episcopi. et pseudo
prophete. et cetera. **H**abebant etiam
misericordiam illi argumenta sua nullo
propterea ualoris: quibus suos errores
confirmare nitebantur. **Q**uorum
perfidia hoc ordine detecta est. **P**ater
wilhelmus aurifaber. uenit ad ma-
gistrum rudolphum de nauimutico. di-
cens se missum a domino: et hos infidelita-
tis annulos ei proposuit. **P**ater sub
quibusdam formis operatus est in
ueteri testamento. scilicet legalibus.
filius similiter sub quibusdam formis.
ut in sacramento altaris: et baptis-
mi et alijs. **S**icut ceciderunt forme le-
gales in primo christi aduentu. ita nunc
cadunt omnes forme. quibus filius o-
peratus est. et cessabunt sacramenta:
quia persona spiritus sancti clare se manifesta-

bit in quibus incarnabitur. et principaliter
per uirtutes septem loquetur. quorum
primus spiritus wilhelmus erat. **H**ec et a-
lia multa que nequias sunt scribere
narrauerunt. **Q**ue omnia magister
rudolphus episcopus parisiensis patefecit.
Duo audito episcopus per provincias p-
ers misit: eo quod non essent in ciuitate.
Qui cum essent in custodia episcopi. congrega-
ti sunt ad eorum examinationem uicini
episcopi. et magistri theologi: propostis sunt
eis premissa capitula. quod quidam ex eis in pre-
sentia omnium protestabantur. **T**andem
audita puerilitate. consilio episcoporum. et
theologorum ducti sunt in campum. et
coram omni populo degradati: et in
aduentu regis adusti. **C**um autem di-
cerentur ad tormenta. tanta exorta
est acris inclementia: ut nemo du-
bitaret quin ab eis aer fuisset comi-
tatus. a quibus tantis error mo-
rientibus fuerat persuasus. **I**n ipsa
nocte is qui inter eos ponior habe-
batur. ad ostium cuiusdam indulse
pulsans. sero suum errorem confessus
est: asserens se magnum hospitem
esse in inferno. et eternis incendijs
deputatum. **E**odem tempore preceptum est
parisijs. ne quis infra triennium legat
libros naturales. **L**ibri magistri dauid.
et libri gallici de thelogia perpetuo
dampnati sunt et erusti. **S**icque de
heretico apud
trecas erusto qui se dicebat esse spiri-
tum sanctum. ca. xxiii.
Quo anni elapsi quod quidam dyabolo
plenus. apud trekas se esse spiritum sanctum
publice predicabat. **C**uius insaniam

populi non sufferentes in traxe posuerunt: et copioso igne circumposito in carbonē redegerūt. **No.** Dico uita illorū multū execrabilem esse. qm̄ tam feda est doctrina. **Mo.** Ut amplius detesteris hereticorū sectas: vni tibi de illorū uita subiūga exemplū.

De hereticis ueronensibus. Capitulum

Quēpe frederici imperatoris **xviii.** cū lucius papa fecisset uerone ciuitate lombardie morā. multis tñ ecclesiarū prelatis. qm̄ regni principibz ibidē congregatis: et esset ibi godescalcus monachus noster. tūc maioris ecclesie in colonia canonicus. cū fr̄ suo euerhardo canonico s̄i gereonis: hospes illorū pene singulis noctibz. cū uxore et filia de domo propria esset. Quod cū considerasset euerhardus: interrogauit nescio quē illorū quo uent uel quid agerēt. Cui cū responsū esset. ueni et uide. Secutus est illos in domū quādam subterraneam: amplā satis. in qua multis ex utroqz sexu congregatis. quidam heresiarches sermonē blasphemis plenū cunctis tacetibz fecit: p̄ quē uitam et mores illorū instituit. Deinde extincta candela. unusquisqz p̄ imā sibi inuasit: nullā habentes differentiationē inter legitimā et absolutā: inter uiduā et uirginē: inter dñam et ancillā: et quod horribilius erat inter sororē et filiam. Euerhardus uero hec uidens. utpote iuuenis huiusmodi atqz uantis: simulans se discipulū: hospitis sui filie uel alci cuiuslibet puellę in sermone se con-

uincit: cū qua extincta candela percauit. Cumqz hoc actitasset pene anū dimidiū: magister cunctis audientibz ait. Iuuenis iste tam studiosē frequētat auditoriū nr̄m: cito abilis erit ad docendū alios. Hoc uerbo audito: amplius non intrauit. Et sicut michi retulit p̄dictus godescalcus: cū illi de hoc argueret. respondit. Scitis frater. nō me frequētare cōuentiula hereticorū propter hereses: sed propter puellas. Ecce talis est uita et lex hereticorū. Nec mirū. Quia nō credūt resurrectionē uel gehennā. siue penā malorū: ipse enī transire putant q̄cumqz agūt. **No.** Audui q̄ multi heretici sint in lombardia. **Mo.** Hoc mirū non est: habent enī suos magt̄s in diuersis ciuitatibz. apte legentes: et sacra paginā puerse exponentes. **De heretico qui dyabolū dicebat esse principem huius mundi eo q̄ mundum creasset. Capitulum xxi.**

Eo tempore quo otto rex profectus est romā coronari in imperatōrē. et essent tñ eo iohānes ep̄s cameracensis. henricus scolasticus s̄i gereonis. ingr̄ hermannus canonicus bñuensis: simul ingressi sūt scolas cuiusdā heresiarche. lonq̄ quē tūc legerat is erat. Jam uidimū mundi uenit. Jam princeps huius mundi eicietur foras. Quē locū ita glosauit. Ecce ep̄s dyabolū principē huius mundi uocauit: quia hunc mundū creauit. Cū quo predictus hermannus satis dure disputauit:

et sicut michi retulit q̄ deus creasset
omnia uisibilia et inuisibilia. corpali
a et spūalia: nō solū ex scripturis.
sed ex ratione monstrauit. **Hec** dē
sunt de hereticis. qui mēbra sūt dya
boli. **Hoc** enī noueris. q̄ multo in
tentiū suā dyabolus exerceat mali
ciam in hereticis q̄m in euergumi
nis. **Mo** Possūt euergumini. id est
obsessi a dyabolo habere caritatē.
Mo Etā. sicut superius dictū est: nō
in aīabus sed in corporibus. **de puellā**
quā dyabolus intrauit cū esset qm
quēnis. xxvi.
Mulier quedam quēnis. xxvi.
in briske satis crudeliter hoc
anno uerabatur. Hanc dyabolus
cū esset quēnis. hoc ordine intrauit
die quadam cū lac manducaret:
pater eius iratus dicit. Dyabolum
comedas in uentrē tuū. **Mor** pu
ella sensit eius ingressū: et usq; ad
maturam etatem ab illo uerata.
Hoc anno p̄mū meritis aplōrum
petri et pauli. quorū lūmina uisita
uit liberata est. Quis dicere aude
at q̄q; ānorū infantulā baptiza
tā: non habere caritatem? De qua
idem demon dicebat. **Me** egresso.
nūq̄m aliud post hanc uitam sen
iet purgatorū. Obsessi p̄cā sua cō
fiteantur: orant et cōmunicant. **Qd**
dyabolus quosdā dei p̄missione. in
corpibz suis ledat: quibusdā tibi of
ferendā exemplis. **de theoderico con**
uerso quem dyabolus transtulit
ultra ciuitatē lubeck. cap. xxvii.

Theodericus cōuersus n̄r suscitā
tis. sicut ab eius ore audiui. cū

esset iuuenis puellā quādā in ciui
tate lubeck. alter quidā iuuenis ei
procabatur: scdm q̄ illi promissā
fēia consentiente. cū theodericus se ei
concubitu uti sperasset: socius ei il
ludens ad illam accessit. **Quo** cog
uito: iratus dicit. Dyabolus q̄ me
huc adduxit: poterit me etiā hinc
reducere. **Mor** ciuitatis affuit. ho
minē rapuit. et in aera leuauit: et
ultra ciuitatē transferēs. iuxta ripā
cuiusdā lacus in cōmode satis depo
suit. **Ad** quē sic ait. Si nō quocūq;
modo te signasses: modo occidissē
te. Tenuiter enī et impfete in ipso
raptu. signū sibi cruas ipresserat.
Dimissus a demone tam grauiter
cecidit: ut in terra sine sensu iacens.
sangne uomeret. Tandem aliquā
tulū uiriū resumens. manibz pedi
busq; reptando ad aquā peruenit:
faciē lauit. atq; ex ea bibens cū milio
labore ad hospitiū suū puenit. **In**
gressus domū. mor ut lūmē asper
it: scdō in excessū ruit. **Vocatus** sa
cerdos. qui in cū s̄i iohānis euāgē
li legeret sup eū: alijsq; orationibz
contra impetus dyaboli illū mu
niuit. **Postea** per ānū integrū. ita
corpus eius totū erat tremulū: ut
cū manu tenere non posset ad bi
bendū. **Ecclesiam** s̄i nycolat. omnia
q; ciuitatis edificia: luna splendēte
cū a dyabolo portaretur. et portando
comprimeretur: se uidisse testatur.
Sile pene habes supra distinctione
tercia. caplo. xi. de henrico ciue susa
nense. quē dyabolus noctu in foro

capuit: et ultra monasteriū sancti
patroci translātū. in pasculo depōsu-
it. Tam mala enī et tam uenerata
est demonū natura: ut solo illorum
intuitu. sepe hoīes corrūpantur. *De
alberone cōuerso q̄ dyabolū uiderit
īfirmat⁹ & q̄ sit rō hui⁹ defectus. Ca.*

Albero cōuersus noster. cū *xxviii*
nouicius esset. et quadā cū alio
cōuerso propter timores nocturnos
in curia uigilaret: ante signa ma-
tutinalia ambitū claustrī circūēs.
quasi umbrā humanā emin⁹ iuxta
lauatoriū conspexit. Estimās quia
frater fridericus esset monachus nṛ.
accessit propius: uolens ei inuere in-
iret dormitū. Et quia nouerat eum
nō esse sane mentis. pedem retraxit:
ab illo ledi timens. Dū sic staret: ū-
bra in oculis eius usq; ad tabulatū
domus treuit. Ille signis sonātibz
in dormitorio. pistrinū intrauit: &
quia cibarius coquēdis panibus
preparatus erat: mox ut ignem.
quē quasi per parietem uitreū uis⁹
est. aspexit. infirmari cepit. Stātī
eruens et sub arbore se reclinans: pe-
ne octo diebus ab illa hora. in tanta
fuit cordis defectione et corporis: ut
non posset manducare neq; bibere.
neq; dormire. *Novi* Vellem racōem
scire. quare homo uiso demone. mox
igne conspecto extasim incurrat.
Mo Ignis lucis ministra est: dyabo-
lus uero princeps tenebrarū & auc-
tor est. Luc et tenebre sibi inuicē con-
traria sunt: sicut frigus et calor.
Si egressus fueris de tenebris in ra-

diū solis uel e contrario: ex repentiā
mutatione. uisus tuus turbatur
et deficiat. Item si manū nimis īfri-
gidatā igni adhibueris. siue de ig-
ne extractā aque gelide īmeriseris:
contrariū elementū amplius te
cruciabit. Quid ergo mirū si ex ui-
sione dyaboli. qui ut dicit auctor est
tenebrarū et ignis eterne gehenne:
hoīs natura turbatur et terretur.
contrahitur et deficiat: cū ignē hui⁹
mūdi uiderit. qui oīmo contrarius
est igni gehenne. Ille tenebrosus:
iste luminosus. Multū discordāt:
tam in sensu qm̄ in effectū. Vni nō
perfā ut supradictū est: sepe demo-
nes sine terrore et sine sensus defecti-
one uident. *Novi* Si uisio dyaboli
tam periculosa. et tam nocua est
in forma subiecta: quis illū uidere
posset in sua natura. *Mo* Oculi
corporalis dyabolū ut est uidere nō
potest. *Novi* Quare. *Mo* Quia
dyabolus spiritus est: et spī ut ē
optimo pene oīni mīstorū. nō nisi
spē uidere ualet. Vident eū animi
reprobōrū in inferno: et sicut sūma
beatitudo electōrū est uidere deum.
ita maxima dicitur ē pena malis
cernere dyabolū. Vis audire quordā
periculū: illū in sua substantia ui-
dere uolentiū. *Novi* Volo et desīdē
quia quanto plus horrois et mali-
cie de illo audiero: tanto amplius
peccare ptimeſco. *Mo* Audi ergo.

*De abbate scē agathe mōcho & uisio-
ne q̄ uidētes dyabolū defecerūt
ante hos annos Capit. xxx.*

duodecim. wilhelmus abbas de scā
agatha droctsis leodicensis. que est do
mus ordinis cisterciensis. dū tempe
quodam iturus esset eberbachū. ad
quā pertinet domus illa: uenissetq; co
loniam dixit monacho suo atq; con
uerso adolpho noīe. **O**pus ē misericordie.
ut uideant' obsessam illam: germanā
talis comūsi nr̄i de eberbacho: ut per
nos eius statū ille cognoscat. **Q**uod
cū illis placuisset. et domū in qua illa
cū multis et inter multos sedens iūta
set: cū abbas nescio unde eā interro
garet. et illa nichil om̄o responderet.
subiūxit. **V**is aliquid mandare fr̄i
tuo? **I**lla obmutescēte: adiecit abbas.
Adiuro te per eū quē hodie in missa
tractaui: ut respondeas michi. **N**ox
dyabolo obediēte. et p̄ os sc̄ie ad in
rogata respondente: rogatus ē abbas
tam a conuerso qm̄ a monacho. ut il
lam sup̄ solariū duceret: quatenus
priuato eius uti possent colloquio.
Quod cū factū esset. et de diuersis ab
abbate dyabolus interrogaretur: et
respondendo nimis mentiretur. ait.
Adiuro te per altissimū: ut nō nisi
uera michi respondeas. **Q**uod cum
promississet: iussit monachū atq; co
uersū paululū sedere. **Q**uem cum
interrogasset de statu quorūdam
āiarū. fratrū uidelicet. tam apud
eberbachū qm̄ apud scām agathā.
sup̄ defunctorū: ita probabiliter de
singulis. quas tamē sc̄ia nūq̄m ui
derat. differuit: ut abbas de ueritate
nichil dubitaret. **D**icebat tales et
tales esse in gloria: alios ī penis ad

huc detineri. **P**ro quibus abbas ora
tiones instituit speciales. **I**nstruxit
eū et de alijs multis: ita ut uehemēt
miraretur. **P**ostea rogatus a conuerso:
ut sibi soli cū solo loqui liceret: et h̄
abbas amicus. cū monacho paulu
lū sederet: ait conuersus. **S**icut p̄ce
pit tibi abbas meus. uidelicet ut ei nō
nisi uera ad interrogata responderes:
ita te moneo ut si aliquid nosti de me
uel in me. quod nouiū sit anime mee:
dicas michi in instanti hora. **R**espōdit
dyabolus. **N**oui. **I**heri abbate tuo igno
raute. duodecim denarios apud traier
tū accōmodasti a tali sc̄ia in tali loco:
misistiq; illos pāniculo inligatos in
simū tuū satis profūde. **Q**uod quidē
uerū fuerat. **N**am sicut idē conuersus
retulit: ista cogitauit. **S**i abbas tu
us alicubi te forte miserit: solidum
istū ad expensas habebis. **Q**ui ait.
Nosti aliquid amplius. **D**icente dy
bolo noui te furem ē: conuersus res
pondit. **E**x quo ueni ad ordinē: nullū
michi furti conscius sum. **T**unc ille.
Ego tibi furtū tuū ostendam. **Q**uā
do cara illa fuerūt tempa. amonā
et quedā alia que monasterij tui
fuerūt. et non tua: pauperibus
erogabas. **R**espondente conuerso. nō
putaui huiusmodi misericordie opera
patm̄ esse: ait demon. **S**ūt p̄ meam
ueritatem: quia sine licēcia facta:
nec aliqui inde susurrasti. susurrū
confessionē appellans. **N**ox cōiūsus
ad abbatem descendit: in locū secre
tum illum traxit. et que sibi fuerāt
a dyabolo obiecta per humilem

confessione. aprensus cōdignā penitē-
tiā suscepit. Tūc ad obsessā rediens
et si adhuc aliquod ī se sciret peccā-
obscure ad interrogās. audire me-
ruit. **H**ec iudiciū meū nichil modo
de te noui: quia mor ut genua tua
ad susurriū inclinaſti: oīa michi
prius scita ſubtraxiſti. **N**o. In hoc
fō ſans oſtenſa ſunt. tam preſentia
deinſonis: qm̄ uirtus cōfeſſiois. **N**o.
Satis de talibus in diſtinctione cōfeſſi-
onis dictū eſt. Poſt hec deinſ ad iura-
tus ab abbate ut erueret: reſpondit. **Q**u-
ibo: Dicente abbate. ecce os meū ape-
rio: ſi pores ingredere: ait. **N**o poſſū
intrare: qā altiffimus hodie intra-
uit. Tūc abbas. **A**ſcende ſuper hos
duos digitos: pollicem et indicē ei
offerens. **N**on ualeo inquit: quia
hodie altiffimū tractaſti. **D**ixerat
enī miſſam abbas de mane. **I**nſiſte
te eo ut erueret: reſpondit. **N**ondū
uult altiffimus. **A**dhuc duobz ānis
ero in ea: et poſt hec in uia illius
iacobi liberabitur. **Q**uod ita ſcī ē.
Deinde rogatus eſt abbas tam a
monacho qm̄ a conuerſo: ut dyabo-
lo preciperet: quatenus ſe eis in ſua
forma naturali oſtenderet. **R**eſpon-
dente abbate. non hoc michi bonū
uidetur: ſufficiat uobis. quod huc
uſq; ei precepimus. **I**llis obſtinatius
ut fieret inſiſtentibz: tandē uictus
ait. **P**recipio tibi in uirtute xpī. ut
in tua naturali ſpecie nobis appa-
reas. **R**eſpondente illō. non uultis
carere niſi me uideatis: et abbate
dicente. non. cepit mulier in oculis

cor turgere. et ad inſtar turris
aſcendere: ita ut oculi eius ſcantilla-
rent: atq; ad ſimilitudinē fornacis
fumigaret. **Q**uibz uisus. territus
ruit in extaſim monachus. factus
eſt extra ſenſū cōuerſus: et niſi ab-
bas qui eis conſtantior erat. dyabo-
lo ut priſtinā formā reſumeret an-
us precepiſſet: ſilem mētis defectū
incurriſſet. **S**i hijs uerbis meis mi-
nus credis. interroga illos: adhuc
ut opinor uiuūt. uiri religioſi ſūt:
non tibi dicent niſi merā ueritatē.
Dyabolus uero precipienti obedi-
ens. et ad priorē ſperiem uultū ſecū
reducens: ait abbati. **N**umquā tā
ſtultū preceptū precepiſti. **P**ro certo
ſcias: quia ſi hodie diuini non
cōmunicaffes miſterijs: nullus
ueſtrū ulli hōmī que hodie uobis
ingeffiſſem diceret. **P**utas q; poſſit
me homo uidere et uiuere: **N**equaq;
Homīes qui erant inferius exſpec-
tantes. ſtrepitū ſuperius audiētes
aſcenderūt: et cōuerſū cū monacho
ſemimortuos reperientes. aqua
foallauerūt: et inter manus illos
deportauerunt. **T**unc dyabolus dixit
abbati. **Q**uo iturus es modo: **R**eſ-
pondente abbate. euerbaciū: ſubſi-
it ille. **E**go etiā ſueuerbaco fui: et
ſatis ibi truſaui. **P**ronice nomini
alludens. **E**rat enī poſt illa tēpora:
quo cōuerſi ſe ordini oppoſuerant.
Tam horrendus et tam ueneratus
eſt demoni aſpectus: ut nō ſolum
ſanos infirmeret: ſed nōnūq; etiā
interficiat. **D**e duobz iuuenibus

qui dyabolū in specie mulieris uidē

Duo **tes infirmati sūt. Cap. cxx.**
 Iuuenes secularis nōdū miles
 ex quibus unus erat dapifer abba
 tis prunie. qui michi hec que dictu
 rus sum retulit in quadā uigilia
 sū iohānis baptiste: post solis occa
 sum circa riuulū qui monasteriū
 preterfluit in decariis suis spacia
 bantur. Videntes ex altera parte ri
 uuli quasi specie muliebri in ueste
 linea: putantes quia maleficia ex
 cereret. ut quibusdā mos est i nocte
 illa: ut caperent eam aquā transi
 erūt. Que cū ueste leuata fugere
 uideretur: illi in equis uelocissimis
 insequētes. cū fugientē quam quasi
 umbrā ante se uidebant cōprehen
 dere nō ualērent: deficientibz equis
 unus dixit. Quid agimus: Dyabo
 lus est enī. Et signantes se: monstrū
 ultra nō uiderunt. Ab illa hora tā
 hoies qm iumenta. multo tempore
 languerūt: uir mortē euadentes.
No Non ista miror de dyabolo: cū
 legam basiliscū solo uisu homines
 et aues et iumenta interficere. **Mo.**
 Hoc ipm agit dyabolus in psalmo
 per basiliscū designatus: sicut subie
 tis tibi pandam exemplis. **De feia q**
ad dyabolo i specie serui sibi noto psta
Alkiminskugen inortua est. cxxi.
 Sicut sacerdos eiusdem uille retulit
 lamberto monacho nro. matrona
 quedam honesta: dū nocte quadam
 cū alia femina nescio unde ueniens
 per uillam eandem transiret: dyabo
 lus cuiusdā serui ad modū iocosi

formā assumens. manū eius tenuit
 et modicū strinxit. Cui cū diceret di
 mitte me: mor illū non uidit. Que
 statim male habere cepit: femine
 sequenti se dixit. Seruus ille cōpres
 sit me: et ecce cordis defectio ex hoc in
 uasit me. Dicente illa. nequaquā
 hic fuit: respondit matrona. Im
 mo certissime: satis enī proterue
 respexit me. Vadensq in domū su
 am lecto decubuit: et post paucos
 dies defuncta est. **De muliere i are**

q ad dyabolo amplexata post paucos

mulieri amos defuncta est. cxxii.

Muidam iuxta castrū are cō
 manēti: hoc anno simile contigit
 Hec cū maritū haberet ebriosū: mul
 la presumēbat nocte tē dormitūm
 donec ille a taberna rediret. Que dū
 una noctū pasta ad coquēdos panes
 preparata: ante fores domus sue
 lassā sederet. uiri prestolans aduētū:
 duos in albis uestibz ad se uenire
 cōspexit. In cuius amplexus dum
 unus illorū rueret. eamq brachijs
 stringeret: illa clamante ambo dis
 paruerūt. Que in domū fugiens.
 mor ut hūc uidit. amens facta
 ruit: filiiqz propriā in clamorē
 cōuertit. Post paucos dies defuncta
 est. Ecce quomō dei iudicio talia fi
 ant proliis ignoro. **Nov** Hordēda
 sunt ista. **Mo** Audi aliud quod fa
 tis terrere nos poterit. qui dicimur
 religiosi. **De cōuerso quē dya in spē**
moralis meridie dormitē cōplex if

Tempe tridui extinguit. cxxiii.
 Quodam estiuo cōuersis ordis

Quinta distinctio

in dormitorio suo meridie qui
escentibz: dyabolus in specie moni
alis nigri ordinis singulorū lecta
circūuit: ante quosdā stetit: quos
dam cū festinaciqne preteruit. **Ve**
niens ad quēdam cōuersū ante illū
se inclinauit. et brachijs collū eius
stringens tactuq; meretricio demul
cens: oscula in eius ora defecit. **Qd**
cū quidam frater religiosus uidisset.
et illa disparuisset: satis tam de per
sona qm de opere et in tali loco stu
pens surrexit. et cōuersū lectū adiit:
quem quidem dormientē. sed incōpo
site et impudice nudatūq; iacentē
inuenit. **Ceteris** ad signū none sur
gentibus. ille grauē se sentiens sur
gere non potuit: et ad uesperā in in
firmatoriū ductus: infra triduum
uitā finiuit. **Hec** apud nos eundē
ut puto loci grangiarius recitauit:
asserens sibi dictū ab eodem cōuerso
qui uidit uisionē. sub typo cōfessio
nis. **Non** Cū deus sūme sit misericors
et dormiens modicū differat a mor
tuo: quid est q; idem cōuersus pro tā
cillo punitus est. **Mo** forte nimis
erat negligens: circa usū uerecūdie.
Verecūdia siue pudicia. que oīm
ornamētū est uirtutū: non solum
esse debet in habitu. sed etiā in actu.
frequenter contingit. ut sicut homo
interior libenter ea que de die cogitat.
nocte per ymaginacionē retractat:
ita exterior illa que uigilans facti
tat. dormiens frequēter representat.
Mo. In hoc consencio quia noui qd
dam raptores. qui sepe noctibz dor

mundo surgūt: arma induūt: ex
eunt gladios: feriūt parietes: et
postqm lassati fuerint. singula ī
loco suo reponūt. sicq; arbitū rede
unt: nec aliquid horū recordantur.
Mo forte idem cōuersus nimis in
dullerat uino. **Inebriacionē** libe
ter sequitur demudacio. **Si** uoc nō
fuiſſet inebriatus: non fuiſſet de
nudatus. **Et** quia demudatus: id
circo a filio subleuatus. **Nō** solū
angeli sū sed et mali noctibus nos
lustrant. et per negligenciā siue
dissoluacionē si contigerit nos in
lectis nris iacere irreuerenter: lo
nos a nobis fugamur: et malos
ad nrām territiōē inuitamus.
Quanta grā sic dormientes qūq;
se prouent: audies in distinctione
septima. caplo. xij. et caplo. xij.
in quibz beata dei genitrix per se
dormientes uisitauit. **Non** habu
it ne cōuersus predictus caritātē.
Mo Non michi hoc constat. sicut
et de predictis feminis: quas dy
abolus extirpit aspectus. **Quod**
uero dyabolus quosdā peccatores
in pōis interficiat: subsequētia
deklarabunt exempla. **de thienno**
milite cū quo dyabolus nocte tesse
ribz ludens uiscera eius excussit. ca.
n susacia que ciuitas est. **xxij.**
dyocesis coloniensis. miles quidā
thienno nocte habitabat: qui sic to
tus erat deditus ludo tesserū: ut
non die non nocte quiesceret. **Sēp**
sacū cū minimis secū portabat:
ut secū ludere uolentibz obuiaret.

Ita in ludis expeditus et fortunatus erat: ut uix aliquis ab illo sine dampno recederet. **U**t autē postea ostenderetur quātū deo tales ludi in quibz ire. inuidia. rixae & dāpnā suscitantur: pōt q̄ uerba rentant contraria forent: permissū est dyabolo ut cū eo luderet. qui multis illuserat: atq; euisceraret qui multorū marubia euacuauerat. **N**otē quādā domū eius in spēcie curdā ludere uolentes intrans. Sacculū quātūm refertū sub ascella portans. ad tabulam sedit: denarios liberaliter apposuit: tesseras iactauit et acquisiuit. Cui cū prospere succederet. et militi iam pecunia q̄ apponeret defuisset: iratus ait. **N**ūquid nō dyabolus es tu? **E**t ille. **N**ūc scis est: appropinquat enī temp⁹ matutinale: oportet nos ire. **T**olensq; illū per tectū traxit: cuius uiscera tegulis retrahentibz misere biliter excussit: et quid de eius corpe factū sit. uel in quē locū proicerit illud: usq; hodie tam a filio eius qm a ceteris qui illū nouerant. ignoratur. **M**ane uero uiscerū eius reliquie tegulis inherentes reperte sunt: et in cimiterio sepulte. **B**ene dyabolus suos ministros in hoc mūdo sinit prosperari: quos semp in fine decipit. **D**e homine qui in **insana spē dyaboli de turri saltas** in eandem **diruptus est. cap. cxxv** ciuitatem. sicut michi retulit ingozmarus uir religiosus et sancti patroci canonicus: homo quidam

ignotus uenit dicens se uelle saltare de turri scī iuliani: quē multū ē sublimis: si tamē aliquid ex hoc consequi posset honoris. **R**espondē tibi ciuibz sicut uiris prudentibz: nichil tibi propter hoc dabimus. ut temp⁹ interficias. ait. **P**ropter honore ciuitatis saltabo. **C**ongregata multitudine populi circa forū. cui turris eadem contigua erat: et de fenestris domorū alijs prospicientibz. turrē ascendit. **Q**uem alius quidā a tergo clamans. ait. **D**ic michi o homo: cū quo demōe agis talia? **C**ui cū ille nescio quem demōne nominasset: respondit. **S**cias pro certo: quia decipiet te. **N**e qm est enī. **S**i fidei oliueri te comitteres. non te deciperet: quia curialis est et fidus. **R**espondit ille. **N**equa q̄ me decipiet: quia in multis sum fidem eius expertus. **P**uto hunc oliuerū fuisse eundem. de quo sup̄ dictū est caplō quarto. **Q**uid plura? **A**scendit turrē et saltauit: sed post saltū surgere nō ualuit. **M**iracibz turbis quare non surgeret. et ignorantibz causam mortis eius: ppter amplā quā induerat cappam ad capiendū uentū: propius accedentes. hominēq; de terra leuantes. inuenerūt omnia uiscera eius effusa. **E**cce sic dyabolus ministros suos remunerat. corpa quidē occidendo: et aīas in penas eternas detruendo. **D**e quarū cruciatibz in distinctione duodecima audies sufficienter. **N**o. **Q**uāntū considero ex iā dō oliuero

non omnes demones equaliter mali sunt. **Ma** In quibus in celo amplius intensa erat contra creatorem superbia atque inuidia: in hijs usque hodie magis uiget ad nocendum malicia. Quidam ut dicitur alijs cum lucifero contra deum se extollentibus simpliciter consenserunt: et hijs quidem cum ceteris ruerunt. sed ceteris minus mali sunt. hominesque minus ledunt: sicut exempla subiecta explanabit.

De demone qui in specie hominis militi si-

Demon deliter seruauit. xxxvi.
Quidam adolescentis uenusti speciem induens. ad quendam militem uenit: obsequium suum illi offerens. Cui cum multum placeret tam indecussim in sermone: gratanter ab eo susceptus est. Qui mori militi seruire cepit tam diligenter. et tam timide: tam fideliter et tam iocunde: ut satis ille miraretur. Numquam equum suum ascendit. numquam descendit: quin ille preparatus esset: et genu flexo strepam teneret. Discretum prouidum et hilarem: se semper exhibuit. Die quidam dum simul equitarent. et uenissent ad fluvium quoddam magnum: miles respiciens. et phures ex inimicis suis mortalibus post se uenire considerans: ait seruo. Mortui sumus. Ecce inimici mei post me festinant: fluvius ex opposito est: nullus superest locus refugij. Aut occident me: aut capient. Tunc ille. Ne timeas domine. uadium fluminis huius benenoui: sequere tantum me. bene euatemus. Respondente milite. nunquam

homo fluvium istum in hoc loco transuadauit: spe tamen euasionis seruum ducenti seruatus. sine periculo uenit ad litus. Et ecce eis transpositis. hostes ex opposito litore consistentes: mirati sunt dicentes. Quis unquam audiuit uadium in flumine isto? Non alius: nisi dyabolus illum transuerit. Timentesque reuersi sunt. Processu uero tempus accidit. ut militis uox infirmaretur usque ad mortem. In qua dum omnes medicorum artes defecissent: ait iterum demon domino suo. Si domina mea inungeretur lacte leonino: statim sanaretur. Dicente milite. unde haberetur lac tale? Respondit ille. Ego afferam. Qui uadens et post spatium unius horae rediens: uas plenum secum attulit. A quo cum fuisset peruncta: mori meliorata pristinum recuperauit iugum. Cui cum diceret miles: unde habuisti tam cito lac istud? Respondit. De montibus artuli arabie. Recedens a te in arabiam tuam. leone spelunca intraui: caculos abegi et ipsam uidi: sicque reuersus sum ad te. Stupente milite ad uerba ista. et dicente: quid ergo es tu? Respondit ille. Non sollicitus de hoc: seruus enim tuus sum ego. Instante milite: tandem confessus est dicens. Demon ego sum: uide ex illis qui cum lucifero ceciderunt. Tunc magis milite stupente. subiunxit. Si natura dyabolus es: quid est quod tam fideliter seruus homini? Respondit demon. Magna est michi consolatio esse cum filius hominum. Dicente milite.

non audeo de cetero uti seruitio tuo
iterum ille respondit. Hoc pro certo
scias: quia si me tenueris nunquam
a me uel propter me aliquid mali
tibi eueniet. Non audeo inquit: sed
quidquid pro mercede postulaueris
licet dimidium bonorum meorum: libes
tradam tibi. Numquam homo homini
seruiuit tam fideliter: et tam utiliter.
Per tua providentia iuxta fluvium
moram euasi: per te uxor mea recepit
sanitatem. Tunc demon. Ex quo tecum
esse non potero: nichil pro seruitio
meo nisi quinque solidos requiro. Res
cum recepisset: militi illos reddidit
dicens. Deto ut ex eis nolam com-
pares. et super rectum illius pauperis
ecclesie ac desolate suspendas: ut per
eam saltem dominas diebus fideles ad di-
uinum officium conuocentur. Sicque ab
oculis eius disparuit. **Non** Quis
unquam tale aliquid de dyabolo spe-
raret. **Mo** Dicam tibi aliud ut sic
dicam dyabolice bonitatis exemplum:
quod non minus esto mireris. **De**
demone qui euerhardum militem
transiit iherusalem. cap. xxxvii.
Eodem anno quo rex philippus
primum ascendit contra octonem
postea imperatorem. miles quidam
honestus euerardus nomine de uilla
que ambula uocatur natus gra-
uiter infirmabatur. Cui cum capta
fisset materia in cerebrum: ita ce-
pit furere. ut propriam conjugem ante
infirmam multam dilectam. in tunc
haberet erosam: ut illam neque ui-
dere neque audire posset. Die quadam

dyabolus in forma hominis infirmo
apparens. ait. Euerarde: uis ab ux-
ore tua separari? Respondit ille. Hoc
omnibus modis desidero. subiunxit dy-
abolus. Ego te in equo meo ducam
comam. bene obtinebimus apud pa-
pam. ut diuortium faciat inter te et
illam. Quid phura? Visum est militi
ut equum inuitantis ascenderet: ut
comam cum illo post tergum eius sedens
pergeret: ut illo pro se allegante pa-
pa cum ab uxore coram cardinalibus
sollemniter separaret: ipsumque di-
uortium literis pontificalibus atque bul-
latis confirmaret. **Mira res.** Ab ea-
dem hora qua sic mirabiliter infir-
mi spiritus a dyabolo captus est: ita cor-
pus iacebat exsangue. ut tantum
modicum caloris in eius pectore sen-
tiretur. Propter quod a sepulchra
dilatus est. Milite ut sibi uidebatur
nimis gaudente diuortii causa:
ait dyabolus. Vis modo ut ducam
te iherosolimam. ubi dominus tuus cru-
cifixus est atque sepultus: nec non
et ad reliqua sacra loca que christiani
uidere desiderant. Et hys uerbis
maritime postea intellexit: illum
demonem fuisse. Respondente illo
uolo et desidero: spiritus spiritum repente
per mare transiit: et in basili-
ca domini sepulchri deposuit. Dein-
de ostendit ei loca reliqua: in quibus
orationes suas fecit. Ad quem iterum
ait. Vis etiam uidere sephadim in
imicum uerum: eiusque exercitum. Cui
cum diceret uolo. ductus est in mo-
mento ad loca castrorum: uiditque

illo demonstrante. regem et principes
eius: milites. arma. uerilla. tentoria.
atque exercitum uniuersum. Post hec ait
demon. Vis modo redire ad patriam
tuam? Et ille. Tempus est ut reuer-
tar. Quem statim spiritus leuauit: et in
lobardiam transtulit. Qui ait. Vi-
des hoc nemus? Jam homo quidam
de uilla tua. mercedem sua ad is-
tas prouincias in asino portans. ipse
intrabit et a latronibus interficietur.
Vis ipsum persequi? Respondente co-
hibente. statim homini occurrit:
et quia latrones in nemore essent
predunt. Quem sicut suum prochia-
mum. ualdeque notissimum hilariter re-
salutauit: et gratias agens alia
uia diuertit. Venientibus eis franc-
kinford: rursus ait demon. Cognos-
cis walramum filium duces de humberg?
Bene inquit illum noui: et frequen-
ter cum illo militavi. Dicente deinde.
uis nunc eum uidere: et miles respon-
deret. in partibus est transmarinis:
ille subiecit. Nequaquam: sed iam in
tali loco regi philippo confederatur:
et per ipsum terra uestra rapinis et incendi-
is uastabitur. Hoc impletum uidi-
mus: quoniam ipso duce andernacum. rema-
geburgia. alique uille plurime ex-
uste sunt. Respondente milite. de
hoc satis doleo. Postquam regem cum
principibus et walramo uiderat: ad-
lectum et ad corpus. sine omni lesione
spiritus eius reductus est. Mor iam
piens spirare et conualescere: uxorē
ante captum erosam. amore pristino
dilexit: et non sine multorum amira-

none. que uiderat uel audierat sepi-
us reatauit. Quidquid enim uidet
rome et in iherosolima. in lombardia
et in alemania: tam in longis quam
in personis plenius utique uidet: me-
lius uisa cognoscere potuit et re-
tare. quoniam si oculis corporis illa per-
perisset. Structuram urbis rome
necnon et effigiem domini innocentiū
pape cardinalium et ecclesiarum: et in
partibus iherosolimitanis. formam
sephadini. et exercitus eius: sil-
montes flumina castra. uniuersa
que loca per que transierat: tam proprie
in suis formis. atque nominibus expressit:
ut hi qui oculis corporis illa ui-
derant: quid contradicerent non
inuenirent. Interim rusticus cum
mercedibus suis. de lombardia rediit:
et quia illum ibidem uidisset. atque
per eius cautelam latronum pericu-
lum euasisset: coram multis testifi-
catus est. **Novi.** Audiuimus. quod quidam
demonones talis nature sint. ut bene
a se obsessos torqueant: sed eosdem
criminaliter peccare non sinant.
Mo. De hoc satis euidenter audiui
se me recorder exemplum. **De demone**
qui non permittit hominem a se obsessum
de rapina in quicquid gustare capere
Dives quidam sub typo **exprobr.**
elemosine communium pauperibus
fecit. Inter quos cum quidam obsessus
esset. et ceteris manducantibus carnes
ipse quidem orationem applicaret: sed easdem
uesci non posset: ex circumstantibus
hoc uidentes dixerunt. Inique: cur
non finis hominem manducare?

Quibus ille respondit. Nolo ut per
 cer: eo quod elemosina ista de rapina
 sit. Dicentibus eis. mentiris: quia
 is qui fecit eam homo bonus est: re
 spondit. Nequaquam mentior. Vitul
 iste qui hic pauperibus diuisus est:
 in quinta generatione fuit ab illa
 uacca. que per rapinam habebatur.
 Et satis mirati sunt qui aderant. **No.**
 Si demones quintam generationem
 iudicant rapinam: puto quia multum
 acriter in penis uindicabunt peccata.
Mo. De hoc non dubites. Recordare
 uacce illius. per quam et in qua puni
 tus est miles helyas: sicut dictum est
 in distinctione secunda. capitulo septimo.
 Reuocat michi etiam ad memoriam
 uacca hec. uerbum oblesse mulieris
 illius in briseke: cui superius men
 tionem feci capitulo xxvi. Hec cum die
 quadam iohannem burgrauum de riner
 ken uidisset: sicut michi retulit qui
 audiuit. multis presentibus contra
 eum clamauit dicens. Vitulum illud que
 tali uidue abstulisti: flammis infer
 nalibus a nobis liquatum mittemus
 in oculos tuos: et per omne corpus
 tuum stillabimus pinguetudinem eius.
 Vnum uero quod sub banno tuo in
 hac uilla uendis: feruens in os
 tuum fundemus. Quibus uerbis mi
 les territus tabernaculum amouit: et ui
 tulum mulieri restituit. **No.** Satis
 michi probatum iam fateor. quod demo
 nes sint. quod multi sint. et quod mali sint:
 nunc quoniam infesti nobis sunt. aliquid
 sub exemplis delectat audire. **Mo.**
 Ita infesti sunt hominibus. ut inter al

cos discordias faciant: et inimicos
 reconciliari non sinant. Pro cristo.
 et pro peccatis suis peregrinari uo
 lentes. retrahunt: conuerti desideran
 tes auertunt: conuersos multis mo
 dis turbant et impediunt. Ecce exempla.
**De dyabolo qui uisus est seminare
 discordiam inter duos peregrinos amicos.**

Duo ciues colonenses cap. xxxix.
 uiri diuites et honesti. et speci
 ales adiuuam amici: ex quibus
 unus uocabatur sistappus. alter uero
 godefridus: ad sanctum iacobum apostolum
 simul profecti sunt. Die quadam
 cum soli equitarent ceteris fratribus
 precedentibus: dyabolus inuides
 amicitie et concordie illorum: in in
 gressu cuiusdam nemoris baculum
 godefridi in dorso ipsius pendente:
 satisque forte in duas partes fregit.
 Qui cum neminem adesse conspiceret:
 turbatus clamauit ad socium. Fra
 ter: quare fregisti baculum meum?
 Illo negante etiam cum iuramento. si
 cut michi iam dictus godefridus
 retulit: ita in eum exarsit ut uir ma
 nus ab eius lesione colhiberet. Ta
 dem gratia dei. et meritis beati apostoli ad
 mentem reductus: apud socium unice
 dilectum penitentiam egit. et totius dis
 cordie caput dyabolus confusus
 aufugit. **De demone qui in specie sacer
 dotis militem per spineta dicens ini
 micos illos effecit. Capitulum. xl.**

Sicut michi retulit quidam ho
 nestus sacerdos. nunc monachus
 in ordine nostro: plebanus cuiusdam
 uille prophanis suis placere uolens

ludos seculares cū illis exercuit: tabernaculis frequētauit: et in quā potuit moribus illorum suos reformat. Impletū est in eo illud prophete. Et erit sicut populus sic et sacerdos. Habebit autē in illa militem compatrē: uicis suis per omnia concordantē. Et erat in eis non in epō sed in mūdo cor vñ et anima vna. Sepe alter ab altero ad ludos et ad epulas iuitabatur: sepe ad tabernacula trahabatur. Vides hec dyabolus totius doli artifex. ut amorē illū uiciosū: in odiū uertet periculosū: nocte quadā cū idem miles esset arbitū. in forma sacerdotis ad lectū eius uenit: et ut se sequeretur tam uerbo qm signo in portune institit. Miles cū territus pene nudus surgeret. et nudipes sequeretur precedentē: per campū spinis et uepribz plenū ductus est. A quibz dū plante eius vulneratētur. et sanguine stillarent: uat post eū clamauit. Male sacerdos: malo tuo huc me adduxisti. Dyabolo semper clamante sequere. sequere: miles turbatus lignū quod casu reperit ut sibi uidebatur caput sacerdotis diuisit. Sic illo prostrato. et uultu eius sanguine perfuso: miles cū multo labore ac dolore ad domū suā reuertitur: qualiter ei sacerdos illuserat. uxor. familie amicosq; congritur. His minus credentibz. subiecit. Ego caput eius et coronā non modici uulneraui. Eadem nocte sacerdos horū proles in sciis. cū ex necessitate nature

inurus esset ad camerā: cū tanto impetu caput limini superiori illis. ut corona grauius vulnerata sanguis erupens totā eius faciē cunctaret. Quo ad lectū reuertente: cū mane populus pulsata missa in ecclesia expectaret: et ille minime ob vulneris dolorem ueniret: cognoscens miles causā a referentibz ait. Ecce hoc est quod dixi uobis. Quid plura? Insanientibz cognatis et amicis eius. cū sacerdos obiecta fortiter negaret et illi nō crederent: per biennū de ecclesia sua eliminatus: uir tandē illis reconciliatus est. Et hys duobz exemplis colligit: q inter amicos siue spirituales siue carnales discordias seminat. Et inimicos in quātū ualent. cōcordare nō sināt: certū est. *De demone qui dixit se seminasse discordiam inter militem et cenobium. Capitulum.*

Miles quidā nuper in domū quādā ordinis nri introibit satis uerabat. Garriente dyabolo per os cuiusdā feie: locutus est ad illū nescio quis de astantibz. Dic mihi: quare nō suades illi militi ut cenobiū tale seruorū decesset inquietare? Cui demō cadu nādo respondit. Quid est quod loqueris o imprudens? Meo consilio res agitur. et tu michi dicas. ut suadeam ea que pacis sunt. Quod autē pro epō peregrinari uolētes retrahant et impedian. presto est exemplū. *De milite in eungeo quē dyabolus per pauimentū traxit.*

Miles quidam meingoz *cap. xlii*
 noie. cū adolefcens in francia
 linguā dīceret gallicā. grauiter
 infirmatus: spe cōualefcencie ad
 sanctū remigiū reuīs. peregrina
 tionis uotū fecit. sed non soluit. Re
 uerfus uero in prouīciā suā uoti tūf
 gressor. multis diebz elapsis: cū alter
 quidā miles gulldolphus noie uir
 nobilis. de uilla seffelingē orundus
 suscepta carena tempe capli gene
 ralis cisterciū ire proponeret. et hoc
 predictus meingoz cognosceret: co
 gauit illū ut se suscipere uellet in
 comitē peregrinationis. Quod cū
 ille gratū haberet. simulq; ad uillā
 que tricastrū uocatur. iuxta diuio
 nē sitā uenissent: cū ad prandēdū
 in terra more penitētū cōsedisset:
 suis remigiū remēsēs epē. pontifi
 calibz indutus: transgressorī suo
 apparens ait. Meingoz. quare nō
 soluis uotū tuū: Miles uero cū tā
 de uisione. qm de uoti īproperacōe
 terretur: mor dyabolus aduolās
 uerbis amonitorijs: uerba dissua
 sionis aduēit dicens. Noli festina
 re: bene uotū solues qū poteris.
 Nichilq; aliud dices. hoīem pedibz
 accipiens: per uētrē in paumētō
 tam fūmisericorditer trahit: ut fa
 ces eius in quatuor partibz uulne
 rata. sanguīe erūpente terrā infū
 deret. Quē cū gulldolphus sic trahi
 uideret. et trahentē nō aspiceret. si
 cut ab eius ore audiuit: illico surrex
 it. militemq; brachys stringens: cū
 foris esset sic retinere uir potuit.

A quo cū causā culpe simul et pe
 ne didicisset. ait. Consulo. ut red
 das uotū tuū. Respondente illo. nō
 modo habeo expensas: dedit ei soli
 dū sterlingorū. et ille soluit uotū
 neglectū. *Nov.* Ut uidet. nō multū
 a nobis demones sūt remoti: qui
 ad puniendū nos tam sūt parati.
Mo. Q. semp sūt iuxta nos. et cir
 ca nos: ex subiecto cognosces exem
 plo. *De demone qui uineam pro
 mercede custodiuit. Caplin. xliii.*

Anno preterito tempe uindemie
 cellerarius de laici cuiusdam
 curtis monasterij uineā duobus
 seruis custodiendā cōmisit. Nocte
 quadā unus ex illis uigilias noc
 turnas sibi tempore uolens: dy
 bolū ioculariter uocauit dicens.
 Veni dyabole: custodi hāc uineā:
 et ego tibi pū dabo. Vir uerba cō
 pleuerat: et ecce dyabolus affuit di
 cēs. Presto sum. Quid ergo dabis
 michi: si eam custodiero: Et ille.
 Cophinū plenū de uuis. tali condi
 tione. ut si quis intrauerit ab ea
 hora qua dies et noc separantur.
 usq; ad ortū diei: neq; propriā neq;
 alienā excipiens personā: collum
 ei frangas. Quod cū dyabolus pro
 misisset. et seruis sero quasi de ui
 nea securus domū intrasset: ait
 illi cellerarius. Quare non es in
 uinea: Respondente illo. Socū meū
 ibi reliqui dyabolū notans. Celler
 rius putans. quia de conseruo suo
 diceret. iratus ait. Vade cito: quia
 solus non sufficit ille. Iuit seruis?

et speluncā que erat extra uineā
cū socio ascendens. circa mediū noc-
tis. motū quasi hoīs inter uites trā-
seūtis. audiētes: ait is quē predicta
pactio latebat. **Al**iquis est in uineā.
Respondit alter. **S**ede. ego descendā
et uidebo. **D**escendit: et uineā foris
circuiens. cū nulla hoīs uestigia in
sepe reperisset. custodem suū adesse
cognouit. **M**ane sono oīa aperiens
cophinū uuis refertū dyabolo pro-
preno dare uolens. iuxta uitē unā
fudit: et discedens. atq; cū sono post
paululū rediens: nec unū ibi granū
reperit. **N**on **S**atis de hīs amittor:
sed dic queso. quomōdō cōueri uolē-
tes impediunt. **M**o **R**eferam tibi
quod michi sanctimonialis quedā
retulit. coacta a sua abbātissa.

**De eufemia sanctimoniali quam
dyabolus infestauit. Capl. xlii**

Quā esset eadem scāmonialis
puella paruula in domo pa-
tris sui. dyabolus illi sepius in diu-
sis formis uisibiliter apparuit: et
tēerā eius etatē diuersis modis ter-
ruit ac contristauit. **Q**ue cū in cur-
tere timuisset amētiā. ad ordinē
utrū cōueri proposuit: uerbis uo-
luntatē exprimēs. **N**ode quadam
in specie uiri dyabolus illi apparēs
cōuersionēq; illi dissuadens. ait. **E**u-
femia noli cōueri. sed accipe uirū
iuuenē pulchrū q; ut cū eo delicijs
mūdi fruaris: uestes enī pretiose
et cibaria delicata nō decrūt tibi.
Si autē intraueris ordinē. semper
eris misera et pānosa: fame. sic

frigusq; paucis: nec unquā de ce-
tero bene tibi erit in hoc seculo. **A**d
quod illa respondit. **Q**uid de me
tūc erit: si in illis delicijs quas tu
michi promittis mortua fuero?
Ad quod uerbū dyabolus nullū
quidē responsū dedit. sed puellam
rapiens: et usq; ad fenestrā solarij
in quo iacebat deportās: precipita-
re eam conabatur. **Q**ue cū ange-
licā salutationē diceret. inimicus
eam dimisit: et ait. **S**i ueris ad clau-
strū: semp tibi aduersabor. **Q**uod
si in hac hora mulierē illā nō inuo-
casses: occidissē te. **E**t hoc dicto:
uirginē ualde compūnens. i. canē
marinū transmutatus de fenest-
ra eriliuit: et nusq; comparuit.
Sicq; ad inuocationē dei genitricis
et uirginis marie: uirgo liberata
est. **Q**uā infestus conuersis sit dy-
abolus. et qm̄ multis qm̄q; diuer-
sis modis illos ueret et impediāt:
sequētia declarabūt. **C**ū p̄dicta
puella fuisset monacha effecta:
nocte quadā cū in lecto iaceret: et
iacendo uigilaret: uidit circa se
plures demones in specie uirorū.
Ex quib; unus aspū terribissimū
stabat ad caput eius. duo ad pe-
des: quartus ex latere contra eā.
Qui clara uoce ad alios clamabāt
Quid statis? **T**ollite illam tota-
liter sicut iacet: et uenite. **R**espo-
derūt illi. **N**on possumus. **I**nuo-
cauit enī mulierē illam. **N**on
Quid est q; demones matrē sui cre-
atoris nōtare presumpserūt. nōtē

tantū conditionis: et nō honoris:
Mulier nomē est corruptionis et na-
 ture: uirgo uel maria: siue dei geni-
 trix nōiā sunt glorie. **N**on
 ausi sūt. quia indigni. ore polluto
 nomē integritatis uel glorie nōia-
 re. **I**tem tamē demon post uerba an-
 gelice salutationis. puellā brachio
 dextro trahens: et trahendo itantū
 compressit. ut cōpressionē tumor: et
 tumore liuor sequeretur. **Q**ue cum
 haberet sinistra liberā: ex nimia si-
 plicitate non est ausa se signare per
 illam: putans signū manus sinis-
 tre nichil sibi prodesse. **C**ogēte tamē
 necessitate per eandē manū crucem
 sibi impressit: et demones fugauit.
Liberata ab illis. pene exanimis ad
 lectū cuiusdā sororis cucurrit: et
 fracto silentio quid uiderit uel quid
 passa sit illi nūtiavit. **Q**uā sicut
 michi retulit bēte memorie diuā e-
 lizabeth eiusdē cenobij abbāissa:
 sorores in lecto suo ponentes. et pū-
 nipiū ewangelij scti iohānis super
 eam legentes mane regitātā inuen-
 iūt. **A**nno uero sequēti in tēpesta-
 nocte. cū eadē sanctimonialis i stra-
 tu suo iacens uigilaret: uidit emi-
 nus duos demones in specie duarū
 sororū: plurimū sibi dilectarū. **C**ui
 cū dicerent. soror eufemia surge. ue-
 ni nobiscū in cellariū dimittere cer-
 uisiā cōuentui: illa habens eas sus-
 pectas. tum propter tempus tēpe-
 pestiuū: tum propter fractū silenti-
 um horre cepit. operimēto caput
 inuoluens: nichil q̄ respondens.

Stati inuis spiritūū malignorū.
 propius accedens. et manū pectori
 eius imponens ita illud cōpressit:
 ut sanguis concitatus per os eius
 et nares largiter efflueret. **S**urg de-
 mones illi formas caninas assūme-
 tes: de fenestra exilierūt. **S**orores
 ad matutinas surgētes cū illā in
 defectu cernerent: utpote pallidā
 et exsanguē: causam per signa scis-
 citate sunt. **Q**uā cū ex eius relacōe
 cognouisset: satis turbate sunt. tā-
 de demonū crudelitate: qm de uirgi-
 nis ueracōne. **A**nte hoc bienniu.
 cū conuētui nouū scān fuisset dor-
 mitoriu: et lecta in eo deposita: ui-
 dit eadem sanctimonialis demo-
 nē in specie hominūionis deformis
 satis et inueterati. omne dormito-
 riū circuire: et lecta singula tāgere:
 quasi diceret. loca singula notabo
 quia non erūt absq̄ uisitacōe mea.
No. **Q**uid est q̄ pius dñs puellas
 tam teneras et tam mūdās. a duris
 et imūdis spiritibz tam crudeliter
 uexari sinit. **N**o. **A**maro poculo ut
 nostri prelibato: dulce plus dulcessit.
 et colore nigro substrato: albū plus
 clarescit. **L**ege uisiones. vicini. gode-
 schala. et aliorū quibz concessum est
 uidere penas malorū. et gloriā electo-
 rū: pene ubiq̄ uisio penalis p̄cedit.
Volens dñs sponse sue secreta deliciaz
 suarū ostendere. bene eam prius per-
 misit aliquibz uisionibz horrendis
 temptari. ut postmodū amplius
 mereretur letificari: sciretq̄ distan-
 tiam inter dulce et amarū. tenebras

et lucem. *De infesta cōmibus elizab:
sāmonialis a dyabolo. Capm. xlv.*

In monasterio eodem quod hōuere
uocatur. sanctimonialis quedam
est elizabeth noīe: quā sepe dyabolus
infestat. *Die* quadam in dormitōio
illū uidens. et quia ipse esset non igno-
rans. alapā ei dedit. Cui cū diceret. ut
quid tam dure me cedis: Respondit
illa. Quia sepe me turbas. Ad quod
dyabolus. *H*esternā die turbauī sorō-
rem tuā cantricē: non me tamē per-
cussit. Satis quidem illa die turba-
ta fuerat. Et quibz colligitur. q̄ ira
rancor. ipaciencia. et alia huiusmo-
di uicia. sepe sūt ex immissione dyabo-
li. *A*lia uice cū eadem elizabeth.
matutinis nimis tardatis. opere ut
post apparuit dyaboli ad campanā
festinaret: candelamq; ardentem in
manu portaret: iam intratura fores
oratorij. demonē in specie uiri tunica
indutū contra se stare conspexit. Pu-
tans aliquē intrasse uiroreū. territa
retro sū p gradus dormitorij cecidit:
ita ut per aliquot dies tam ex repen-
tino terrore. qm̄ ex lapsu langueret.
Nam et abbātissa ex eodem casu stu-
pefacta infirmitatem concepit. *A*-
dū causam illius lapsus atq; clamo-
ris ab ea sciscitata fuisset: et illa expo-
suisset uisionē: adiecit. Si scuisse
q̄ dyabolus fuisset. et non homo: bo-
nariū illi alapam dedissem. Jam enī
actinperat fortitudine lumbos suos:
et contra dyabolū roborauerat bra-
chiū suū. *De inclusa que per bñdin-
te liberata est a demone. Cap. xlvj.*

Alteri cuidam femine propter
xp̄m incluse. ita infestus fuit
dyabolus: ut etiā lectū illius uiolen-
ter et impudenter ascenderet. *A* quo
cū nullo posset remedio spiritali
liberari. nō orōne. nō confessione.
nō signo crucis: dyaboli īportuni-
tate propriā q̄ ueracōne cuidam
uiro religioso conqueſta est. Cui ille
tale consiliū dedit. Cū tibi inquit
propius accesserit: dicas benedicite.
Quod cū illa fecisset. malignus sp̄s
quasi turbine īpulsus. se ī saltus
dedit: nec ulterius ad illam accedere
ausus fuit. *2o* Gaudeo q̄ tantam
uirtutē audio in uerbo nr̄e salutaci-
onis. *3o* Tanta est demonū mali-
cia. ut quos terroribz seducere uel
frangere non preualeat: fantasti-
as uisionibus seducant. Verbi grā.

De bertrade inclusa. Capm. xlvj.

In castrū uoluit inuenire.
quod sitū est in westfalia. quēdā
habitat inclusa. bertradis nomine
femina scā et religiosa: et propter
reuelaciones dei quibz illustratur
notissima. *H*ec multo tempore
minus circūspecta fuit: sicut au-
diui. pro angelo lucas. angelū sus-
cepit tenebrarū. Solebat enī dy-
abolus fantastica circūfusis clari-
tate. per quandā cellule fenestrā
intrare ad illam: futura predicere
et de interrogatis instruere. Ad
quā si uenisset quis uolens cognō-
scere statū alicui? amia sui defū-
ti. siue de alia re occulta certitudi-
nem. illa inducias usq; ī crastinū

petiuit. angelū suū consuluit: a quo
sepius decepta. falsa pro ueris respon-
dit. Quod cū comperisset frater her-
mannus inclusus de arnshbergh. cū
in superiori distinctione. caplo. lxxviii.
memini. demonū nequicias
non ignorans. iam dicte incluse mā-
dauit in hūc modū. Cauta esto so-
ror. quia sepe angelus sathane in
angelū lucis se transfigurans mul-
tos seduat: et uiris sanctissimis nō
māgnū illudat. Sic ergo facias. Cruce
de sera benedicta. fenestre per quam
intrare consueuit. imprime. et si
intrans illam nō uitauerit. āgelus
dñi est. sin autē. angelus est tenebra-
rū. Quod cū illa fecisset et dyabolus
nocturno tempe. cū solito fulgore
uenisset ad fenestrā. et lumine in-
misso non intraret: ait seia. Quare
non intras? Respondente illo. non
possum intrare: nisi ceram de fenestra
proicias. Illa diu se deceptam itelli-
gens. contra eū spuit. in contume-
lias erupit: et ne de cetero talia pre-
sumeret: sub inuocatione sūme tri-
nitatis adiucavit. Vides nūc qua-
liter deus om̃ps. contra diuersas
demonū temptationes: diuersas
creauerit medicinas. Alios a nobis
compescit antidoto confessionis: a-
lios uerbo dñice am̃ciationis. salu-
taue maria: quosdā per uerbum
benedicte. multos per signū sacre
crucis. De hys omnibz exempla
habes in superioribz. **Notū** Percauit
ne inclusa hec. angelū tenebrarū.
pro angelo lucis suscipiendo: **Moni**

Legi in scripturis maiorū. q̃ homo
sic a dyabolo deceptus ei credendo
mereatur: et hoc qm̃ diu bona sua
det. Non enī om̃ibz data est discretio
spirituū. Vnde apls. Probate sp̃e
si ex deo sūt. Nec hoc silendū. q̃ ipse
angelus sathane nō solū in clari-
tate quā assumit transfiguratur se
in angelū lucis: sed et in uili effigie
quibusdā solet apparere. Nā modo
in specie porci uel canis: modo in for-
ma cati. uel cuiuslibet alterius a-
nimalis: se hōibz ad deceptionem
solet exhibere. **De cōuerso qui uidit**

**demonē fantasmata in in ari in cho-
rum. Caplin xlviii.**

Quampe quodā in hēmenrode
dyabolus. quasi gregē porcorū in
ecclesiā minare: et eadem uia q̃
intrauerat demuo exire. Alio t̃p̃e
cōuersus quidā qui nomē suū uidit
supprimi. demonē uidit in forma
prioris: et gestabat in collo quasi
de stramine leguminis cartulum.
Precedebat eū unus de complicibz
eius: eumq̃ eodem cartulo quasi ca-
nē ducens. Interea cū in tali fanta-
sia chorū transiret. accidit ut por-
cū eūdem chorū ingrederetur: cōuersos
si quos dormientes inuenisset exita-
turus. Quo intrante. uisio illa fa-
ntastica ab oculis cōuersi mox sub-
tracta est. **De uisionibz hermanni cā-**

tempe quodā bone toris. xlix.
Conmemorie hermannus cantor
noster. stans in choro. cū tempore
estiuo laudes die clara decantarent.
et oculos ex lassitudine clausos ape-

traret: posteriora quasi ursi de choro
 exeuntes conspexit. De qua uisione
 cum satis miraretur. eundem ursum ui-
 dit redire. et stare ante presbiteri-
 um. in loco ubi monachi in viam
 exeuntes et redeuntes solent proster-
 ni. Qui dum caput retorqueret. et
 huc illucque conspiceret: in uocem
 humanam erupit dicens. Non cure-
 tis. Licet modo sint firmi: ego egre-
 diar. et iterum post modicum reuertar.
 Sicque eo intuenente. egressus est. Huius
 uisionis frater richardus testis
 est: qui eam ab eius ore audiuit.
 Iste est hermannus. qui uidit coram
 henrico sicone amphoras cum
 uino et ursum: sicut dictum est distinc-
 tione quarta. capitulo xci. **Mo.** Cum
 dyabolus huiusmodi bestiarum
 formas. ad nostram infestationem
 assumat: puto quod turpiter consen-
 sientibus illudat. **Mon.** Hoc certum
 est. **de inclusa que demones uidit super**
scapulas monachorum de porceto.
Inclusa Caplum quinquagesimum.
 quedam ad modum religiosa. aquis
 grani manet. satis michi nota: cuius
 nomen supprimo: ne ei causa
 fiam persecutionis. Hec ante redu-
 sionem cum adhuc esset in etate puel-
 lari et in habitu seculari. religiosa
 tamen: in humeris et in scapulis
 monachorum de porceto. deambulanti-
 um in oratorio: demones in formis
 symeatum et cactorum. residere conspex-
 it. Et quia quosdam ex illis. iam per
 consensus uiciorum captiuos tene-
 bant: ad quemcumque locum siue personam

fantasmata respiciebant. mona-
 chorum oculi sequebantur: et secundum
 leuitates illorum. gestus illorum forma-
 bantur. Vidit adhuc quod horri-
 bilius erat. Quosdam ex illis canes
 magni et tetri antecedeant: ita
 ut catene que in eorum collis uide-
 bantur. etiam colla monachorum
 ambiunt: quibus ad sua ludibria
 illos traherant. **Mon.** Heu quod homines
 ad ymaginem et similitudinem dei
 creati. et dignitate ordinis etiam
 hominibus maiores effecti. qui spiritibus
 immundis imperare debuerant: ab ipsis
 propter malam uitam tam uiliter il-
 luduntur. **Mo.** Hoc est quod psal-
 mista conqueritur dicens. Homo
 cum in honore esset non intellexit. com-
 patus est iumentis et similis factus
 est illis. **Mon.** Videtur michi ex su-
 pra dictis. quod quique homo dyabolo
 materiam det temptandi. **Monach.**
 Hoc uerum esse uero tibi ostendam
 exemplo. **De monacho a labore**
caulium recedente et a dyabolo per
speciem mulieris mox temptato.

Stabat aliqui conuentus **cap. li.**
 de hemerode in orto. plantan-
 a caulium terre insigens. Stabat et
 monachus unus cum ceteris thoma
 nomine: cui talis cepit cogitatio subo-
 riri. Si modo esses in domo patris
 tui: ancilla tua non dignaretur
 tam uilissimum opus facere. Creuit
 ergo de medio fratrum cum indignatione:
 illuc eum ducebat spiritus superbie. ubi
 fortius eum posset impugnare. Cum
 ergo in silua solus esset. temptator

affuit: et qui prius sola cogitacōe
pulsauerat: nūc aperta īpugnacōe
et uisibiliter aggreditur. In specie
namq; mulieris apparet: cepit allo
qui eū. At ille digitū superponens
ori suo: significauit non licere loq
sibi. Sed mendaciorū oīm caput et
pater: illico per mulierē illā fantas
ticā quā effigauerat ad deceptionē:
respondit. Quid hoc sit nescio inquit:
ego uenio de conuentu. et prior dedit
michi licētiā ut loquerer tecum.
Credidit ille: et locutus est. Tūc illa
asseruit parentes ipsius misisse pro
ro: et oportere eū traherē ire secum.
ad emēdū equū. et sic transire in
terrā suā. Precedendo igitur miscā
miserū ducebat: ipsa quidē fructu
corū oīm condensa sine īpedimēto
transiens: ille uero cū magna dif
ficultate sequebatur. Tandem as
peritate itineris et laboris turba
tus. in noīe inquit patris. quomō
sic uiuus? Quo dicto: maligna illa
mulier tūc euamuit. Et cū celi
esset serenitas. magna eadem hora
circa eū facta est tempestas et pluui
a: ipm̄q; madefactū exterius. iterū
confusū remisit ad conuētū. Cōfē
sus est postea. quia qm̄ diu cū mulie
illa deambulabat: maximā carnis
utillatōnē habuerat. **Adū** Puto q
fuerit spē fornicationis. **Ado** Iuste
moueris. Sepe enī pccm̄ pccō punit.
et p lapsū carnis supbia mentis hu
milianur in multis. Inde habes exē
pla plurima in uiscapatrū. **Flouit**
Potest dyabolus ledere aliquē put

vult: **Ado** Nequaquā sine dei per
missione: et hoc in corpore. sicut iob
Nūq̄m uero in anima hominē
ledere potest: id est ut eū peccare co
gat. nisi mente consentiat. **De**
dyabolo simili leoni ad stipitem
ligato. Caplin. lñ. ~ ~ ~

D yabolus similis est urso siue leo
hi ad stipitem ligato: qui licet
in cathena sua rugiat artuens: ne
minē tamen ledit. nisi quē infra su
ū articulū capuerit. Dyaboli potestas
cathena diuine colubicationis sic ar
tata est: ut nemi nē cogere possit
ad peccandū: nisi ad eū ingrediat
per pccā consensū. Scdm̄ aplm̄ pe
trū. tanq̄m leo rugiens arcuit in
sua cathena querens quē deuoret.
Sepe scōs uiros terret et īpedit: sed
nocere nō potest. **De canonico bñ**
nense a dyabolo temptato. Caplin
lñ. ~ ~ ~
A bñmensi ecclesia sicut
audiri ab eius concanonis. uir
quidā existit castus. multūq; reli
giosus: cui dyabolus ita infestus
erat ut sepe noctib; cū lecturus esset
lectionē ad matutinas. lecterā tege
ret uel foliū uerteret: et q̄nq; lumē
exsufflaret. Hoc ideo egit. ut uirum
scm̄ coram fratrib; confūderet: et
confūdendo ad īpacietā prouocaret.
Cui nequicia tanta est. ut cū religi
osos irritare uel īpedire nō ualeat:
saltem eos sublannet. **De conuētū**
montis scē walburgis irrisit. Cap

B etulit michi quedam **lñ. ~ ~ ~**
Religiosa sanctimonialis ordīs
nr̄i petrissa noīe. q̄ cū staret ī quadā

sollemnitatem ad matutinas a ceteris
sororibus semota. et alijs ualide
psallentibus in gratiarum actionem
eriperet dicens. **Benedictus sis dñe**
q̄ iste dilectus cōuentus tam deuote
te laudat. tu illis retribuas: mor au-
diuit strepitū horridū. quasi alicui⁹
de retro ad cōuentū properantis. clara
q̄ uoce dicentis. **Hoc fiet pro deo: ora-**
tionē eius subsannās. Et inhorre-
rūt cōtinuo omnes capilli capitis
eius. Non. Sepe subitus horror in-
uadit me: tam in choro quā in reli-
quis locis. **Que tibi uidetur huius**
horribilationis esse ratio? Mo. Ex
presencia demonū est. **Natura** cāis
qui lupū insequi consuevit. talis ē:
ut eū ex quadā ui nature iuxta se
sentiat: cū tamen oculis illū non
uideat. **Et quia inter eos est odiū**
naturale: statim turbatur et latrat.
Sic est inter hominē et dyabolum.
Inimicitias posuit inter eos dñs.
Vnde ut homini qui cū illo pacifi-
catur. Semy dyabolus calcaneo
eius insidiatur. Et licet eū homo
exterior non uideat. interior id est
sp̄s illius maligni iuxta se p̄-
sentia bene sentit. Quid ergo mi-
rū si tūc turbatur: si horrore pati-
tur? Hoc uerū esse sub exemplo ti-
bi demonstrabo. De sacerdote quē
cum gladio eunte ad ecclesiam
dyabolus terruit. Caplin. lo.
Iuxta coloniā sacerdos quidā fuit
michael nōie. satis religiosus in
genere suo. Duarū uillarū ecclesi-
as rexit: ex quibz una burge. altā

rode uocatur. **Tempe** quodā parat-
ceue. cū in una ecclesia sero matu-
tinas dixisset. et ante diem seruo
suo absente solus ad alterā prope-
raret: timore uie gladiū secū por-
tauit. **Qui cū ad quoddā nemus**
uenisset. tantus timor et horror
eū inuasit: ut omēs pili capitis eo-
sicut dia solet sursum erigerentur:
et gelido sudore omnes eius artus
p̄funderentur. Quem tamē tantū
hororis causa latere nō potuit: q̄a-
mor ut oculos ad nemus uertit:
hōiem teterrimū iuxta arborē satis
altam stare conspexit. Qui eo in-
tuerente ī momento adeo crescendo
ascendit. ut eadem arbori equaret:
circa quē fragor arborū. nimisq̄
frenitūs uentorū excitabantur.
Territus sup̄ modū sacerdos. fugit:
quē dyabolus a tergo cū turbine
insequens: usq̄ ad uillā rode non
deseruit. Postea cū idem sacerdos
uisione simul et terrore cōuerso
cenobij ueteris montis r̄ jchard
nōie recitaret: ille sicut uir erat re-
ligiosus. religiosū ei uerbū respon-
dit. Dñe inquit ecclesiastice. si ad
diuina eundo. psalmū in os uirū
assumpsissetis: non uobis hec in-
uia euenissent. Terror ille pena fu-
it p̄c̄i. Dyabolus reuera. timet.
psalmū nō gladiū. Corpus eius ut
ait iob. p̄m mo dñs ad iob. quasi
scuta fusilia squamis se cōprimē-
tibz. Deputabit quasi paleas fer-
rū: et quasi lignū putridū es. Nō
est sup̄ terrā potestas que cōpet-

a. Noii Sicut colligo ex hys uerbis
scti iob. si dyaboli uirtus ligata et li-
mitata non esset: nullus hominū
subsistere posset. **Mo.** Et autem
hoiēi ledere non possit. nisi q̄ntū
a deo fuerit p̄missus: in fine huius
distinctionis. satis manifesto tibi
pandā exemplo. **De campanario**
quem dyabolus transtulit in p̄-
nam castri p̄senburgh. Capm. lvi.
Quilla quadā ante paucos ānos
diocesis colonieſis que ambula
uocatur. campanarius fuit. uoti
hīs cuiusdā peregrinationis. Hic
cū die quadā conduxisset cū femina
quadā uille sue. q̄ mane paciter
ituri essent: illa eū rogauit ut ma-
tutinus surgeret. et matutinas pul-
saret propter solis feruorē. Et p̄mi-
sit. Eadem nocte dyabolus ad lēn-
tius ueniens. tetigit eum et dixit.
Pulsa matutinas. sicq; discessit.
Qui mox surgens. et lumē in ecclā
ardere cōspiciens. cū ante primū
galliancū deprehendisset. putās
quia a predicta femina excitatus
fuiſſet. de ecclā exiit: uolens illi di-
cere ut iuxta dormitū. eo q̄ nimis ma-
ne esset. Quā cū quereſſet nec iuen-
iret. bouem nigrū contra se stare
uidit. Qui lingua emissa hoiē
tetigit. eumq; super dorsū suū per
illam miſit: et per aerē cū illo uoli-
tans sup̄ pinnā turris castri quod
p̄senburgh dicitur. deposuit. Qui cū
diceret. times ne aliquid modo: Re-
pondit ille. Dei p̄missione huc duc-
tus ſum. nichil contra me poteris.

nisi quantū ille p̄miserit. Ad quod
dyabolus. **Fac michi hominū. et**
ego te deponā: daboq; tibi diuitias
multas. Quod si nō feceris. uel fa-
me in hoc loco morieris: uel preci-
pitio interibis. Qui campanarius
spem habens in xp̄o: respondit. ad-
iuro te per nomen ihu xp̄i ne me
ledas: et ut me sine periculo corporis
mei deponas. Mox dyabolus illum
tollens. et in campo iuxta uillam
gherisherm. satis incōmode ante
lucem diei. in dedicatione ecclē eiusdē
uille. Diluculo hoīes ad matutinas
sollemnia cū faculis properātes:
cū hoiē in agro ī magno defectu
reperissent. atq; refoallissent: au-
ditis hys que ei contigerant. satis
mirati ſunt. Quarto uero die in
domū suam regressus: sicū tam
locū qm̄ edificorū. que nūquā
ante uiderat tam plene omnibus ex-
positū: ut de capiti eius nichil du-
bitarent. **Mo.** Iam michi satis
fateor probatum tam sententijs
quam exemplis. demones esse. ml-
tos esse. malos esse. et infestos ēē
hominibz. **Mo.** Unde consiliū me-
ū est: ut cognitis hys. non illis cō-
ſenciamus. ne nos audire cōtigat
ut maledicti in ignē eternū qui
preparatus est dyabolo et angelis
eius: sed resistendo eis. omnibzq;
uicis. audire mereamur cū electis
uenite benedicti p̄ris mei percipite
regnū quod uobis paratum est
ab origine m̄ndi. **Incipit capla**
distinctionis ſexte. de simplicitate.